

1. Drejeri / Chr. / Diff. de Conver-
sione Iudaeorum, Regiomonti
1691.
2. Eckstein / Gottlieb / Summi Dei
Magnatissimum, ex Genes. III.
v. 22. contra Iudaeos, Wittenbergae
1685.
3. Edzardi / Sebast. / Diff. ex Philo-
logia Hebraica, Wittenbergae
1695.

DISPUTATIO^{WS} EXEGETICO-
THEOLOGICA,

DE

EXPULSIONE
PRINCIPIS MUNDI,

JOH. XII, 31.

*Novitiam personati CEPHÆ exegesi
destruens,*

Qvam,

CONSENSU BENEVOLO MAXIME VENERABILIS FACUL-
TATIS THEOLOGICÆ,

PRÆSIDE

HERM. CHRISTOPH.
ENGBELDEN/

PHIL. & SS. TH. DOCT. HUIUSq; PROF. PUBL. ORD.
NEC NON AD ÆDEM JOH. PAST.
IN ALMA ROSTOCHIENSI

ejusq;

Auditorio Majori,

*horis antemeridianis solitis, Anno Christi MDCCXX. die XXVI. Junii
publicæ placidæq; συζητησῶν discussioni*

exponit

LEONH. BRANDANUS WILLE,
GEDANENSIS.

ROSTOGHII, Typis Joh. Weplingl, SERENISS. PRINC. & ACAD. Typogr.

DISPUTATIO EXECUTIO
THEOLOGICA

EXPOSITIO
PRINCIPIS MORALI

JOH. XII

HERM. CHRISTOPH.

IN ALIA RATIONE

LEONH. BRANDAUER WILLE

כערה

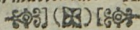
PRÆFAMEN.

Uocem haud pridem, Anno uimirum supra millestemum & septingentesimum, decimo octavo, Budisse adspexit scriptum quoddam, Ψευδαπόκρως sub nomine Cepha editum, sequentique ornatum Rubro: Schriftmäßige Ausführung, das unter dem Wort: die Welt/und der Fürst der Welt resp. das Judenthum/ nebst seiner Synagoge, in heiliger Schrift öfters / und sonderlich in dem loco Joh. XII. v. 31. Jetzt gehet das Gericht über die Welt / nun wird der Fürste der Welt ausgestoffen werden/ zu verstehen sey. Autorem illius Opusculi generoso natum esse sanguine, ac Consi-
 liarii aulici iurare coruscare, praemissa loquitur DN. DAVIDIS CHRISTOPHORI SCHULERI Epistola, qua nova Expositio insigni macatur encomio. Palmarius quonam tendat scopus, ex foliis rubri penitiori consideratione haud obscure patescit. Demonstraturus nempe personatus est Cephas, in loco Joh. XII. v. 31. quo Princeps mundi memoratur, mundi vocabulo non nisi Judaeorum Gentem, voce vero: Princeps mundi, non Diabolum, sed Synagoram, vel Primores Judaeorum, indigitari. Etiam si autem nulli dubitemus, quin generosus DN. Autor non ex mere novitatis pruritu, quo hodie antiquae veritates in dubium vocari, laceffi, ac quovis modo de ponte praecipitari solent, specimen suum exegeticum exclusisset; sed ex praecipitata potius opinione, quasi dictum citatum haecenus nondum recte sit intellectum, maturas suppetias ferre, ac genuinum Scripturae sensum hic aperire voluerit. Quo accedit aliud DN. Autoris suppositum, huc rediens, sola sua interpretatione, veluti clavi exoptata, integram Johannis Apocalypsin felicissime referari posse, absque ea vero cuncta densissimis tenebris obiecta ac obscurissima manere. Vid. Tract. cit. p. 88.; Nos tamen ingenuè fateri cogimur, neque in iis, quae incidenter tractata sunt, rebus, neque in palmario, quod sibi deducendum sumpsit, momento, iustam adhibendam esse circumspicionem ac soliditatem. Certe Calvinisimum olet, quando is p. 42

Redem-

Redemptionem Christi videtur facere particularem, & ad solos fideles credentes restringere, scribens: Aus dieser allgemeinen Verdamnis hat Gottes erbarmende Liebe / nach seiner Providenz, und darauff sich gründenden Gnaden-Wahl / durch den Glauben an seinen Sohn / diejenigen / welche NB. diesen Raht Gottes zu ihrer Seeligkeit annehmen wollen / NB. erlöset / id quod quoque p. 49. exterior verborum apparatus insinuat. Porro Enthusiasticis ac Fanaticis frigidam suffundit, quando p. 44. effusionem Spiritus super omnem carnem, Joël. II. v. 28. promissam, ad hodierna quoque tempora trahere gessit, cum tamen illius vaticinii impletio jam sub initium Nov. Testam. contigerit, Actor. II. v. 16. seqq. Conf. D. Heineccii Prüfung der neuen Propheten / Cap. II. pag. 44. Varia quoque manifeste ~~et~~ *μαρτυρία* dantur documenta. Sic e. g. pag. 38. *effatum* Christi Luc. XIII. v. 8., haud recte explicatur de adventu Filii hominis per predicationem Evangelii, & infidelitate non nisi in terra sancta, seu Judaea, cum tamen ibi potius agatur de adventu Christi ad iudicium, & infidelitate hominum in terrarum orbe habitantium, id quod pluribus evincere satagit B. Aug. Pfeifferus in Praefat. der Klugheit der Gerechten / nec non in der gerechten Sache / pag. 2. seqq. Vox mundi Joh. XIII. v. 36. perperam exponitur de solis Judaeis, quia Christus mundum manifeste à Judaeis distinguit, inquit: Si ex mundo hoc esset regnum meum, Ministri mei decertassent, ut non traderer NB. Judaeis. It. p. 42. vocabulo mundi 1. Tim. III. 16. male intelligitur populus Judaicus, solus, quoad partem electam, cum in graeco legatur: *Ἰησοῦς ὁ ἐν κόσμῳ*, creditus est IN mundo, seu in hac rerum universitate. It. pag. 43. omni absque fontica causa Angelos Ebr. II. 2. 5. & 15. accipit pro Doctoribus à DEO missis, cum vel solus versus 15. apertissime evincat, sermonem ibi Apostolo non esse de hominibus, sed creaturis invisibilibus, quarum quoque mentio fit Ebr. I. v. 4. 5. 6. 7. 13. 14. It. pag. 45. *ὁ αἰὼν μέλλων*, i. e. seculum futurum, haud accurate sumitur pro Ecclesia N. T., cum ex Marc. III. v. 29. sole eluceat clarus, de evo, post mundi finem secururo, Servatorem loqui. Quo jure quoque aquae diluvii pag. 50. salurentur torrentes Belial, die Wäcke Belial / non video. Certo per torrentes Belial, Pl. XIII. v. 5. designari afflictiones Satanae, in confesso est. Conf. 2. Cor. VI. 15. Quomodo ergo nomen illud ad aquas diluvii, ab ipsa DEO immixtas, quadrare poterit? Sexcenta alia, cordatis haud arrisura lectoribus, in parvo illo Scripto occurrunt, quae tamen lubenter sicco praterimus socco. In animum namque induximus palmarium saltem totius opusculi negotium, missis aliis, breve sub examen vocare, idoneisque ostendere fundamentis, quod interpretatio dicti Joh. XII. 31. à Cepha nostro subministrata, quae expulsio Principis mundi explicatur de remotione Senatus Judaici ab officio, auctoritate, principatu ac dominatu suo, firmo non stet talo, sed communissima expostio triumphum adhuc reporter gloriosum. Faxit Summum Numen, ut cuncta cedant in sui Nomini Gloriam ac veritatis caelestis confirmationem. Amen.

Diſtum

☉) ○ (☉

3

Dictum nostrum Joh. XII. 31.

in Fontibus ita sonat:

Νῦν ὁ ἀρχὼν τῆ κόσμου τάδε ἐμβληθήσεται ἔξει.

S. SCHMIDIUS vertit:

*Nunc Princeps hujus mundi ejicietur
foras.*

SYRUS:

שׁוֹא מְרִכּוֹנָא דְעֵלְמָא הֵנָּה מְשַׁתְּרָא לְבָר

CLERICUS dans le Nouveau Testament p. m. 307:

*C'est presentement, que le Seigneur de
ce monde s'en va être chassé.*

LUTHERUS:

*Nun wird der Fürste dieser Welt außgestoffen
werden.*

TRILLERUS in der Übersetzung des N. T. p. m. 255.

*Nun wird der Fürste dieser Welt hinausge-
worffen werden.*

Plane consentit cum Trillero, Reitzius.

TRACTATIO.

NOVITIAM CEPHÆ EXEGESIN EXCUTIENS
AC DESTRUENS.

S. I.

*Omnia dexterrime propositum decursuri su-
mus stadium, si initio novam dicti presentis expositionem
illustraverimus, ac penitiori subjecerimus disquisitioni*

A 2

Qve

Quo enim infirmior nova deprehenditur exegesis, eo firmior redditur expositio hæcenus inter omnes recepta. Quo infeliciter contra veterem Oraculi illius sensum depugnatur, ejusque veritas ardetatur, eò felicitas iste de robore suo gaudet, ac seræ se posteritati commendat.

§. II. Ne autem cum meris confligamus larvis, operæ pretium est, perspicue ac sufficienter memoratum novæ exegeseos genus commonstrare, & cujus illud sit tenoris, edocere. Licet enim ex præmissis Praefamine quadautenus ea de re constet, major tamen lux accendatur oportet, quæ optimè oriatur, si personati *Cepha* verba, in quantum necesse erit, attulerimus in scenam, sicque ipsum Autorem audiverimus loquentem. Existimat enim novus Exegeta, per *Mundum* intelligi *Judaismum*, sive populum *Judaicum*, regimini Superiorum subiectum, per *Principem mundi* autem designari *Synagogam*, seu ex mente ejus, *Primares Judæorum*, *Consessum Judicum*, *Collegium Senatorum*, verbo: *Magistratum Judaicum*, clavum tenentem *Reipublicæ*, vel, uti hinc inde se explicat, *Clerum Judaicum*, *Pharisaos*, ac *Seniores populi*. Auscultemus jam, ut immotam dictis faciamus fidem, ipsum *Cepham*. Ita autem is *l. c. p. 16. erumpit*: Es erstreckten sich die *damals* über die gottlose NB. *Jüdische Welt*, und ihre NB. verruchte *Obrikeit* / ergangenen gerechten *Gerichte Gottes* zugleich weiter auch dahin *z.*, & *clarius pag. 17*: Diesem nach ist die NB. *Jüdische Welt* in diesem *Gerichte Gottes* in ganz finale *Verstockung* und *verkehrten Sinn* dahin gegeben worden / und der *Fürst* derselben / nemlich die in unüberwindlichen *Unglauben* vor dem *übrigen Volk* noch *exorbitirende NB. Synagoge*, als die *Wein-Gärtner* // diese *Fürsten von Sodom* / und dieses *Volk von Gomorrha* soll hinaus gestossen werden. *Conf. pag. 28. 29.* Hinc quoque *p. 7. Principem mundi* dicit esse: Die *Jüdische Clerisey* / *Pharisäer* und *Ältesten* des *Volcks*. *It. pag. 13*, die *Jüdische Synagoge*, die *bisshero* auff dem *Stuhl Moysis* gesessen / und von selbigem die *Oracula Gottes* auszusprechen *Macht* gehabt. *Adde p. 45.* Porro *expulsionem Principis mundi* interpretatur de *remotione Cleri ac Magistratus Judaici ab officio docendi, ac imperandi*, imo de *totali ejedione prædicti Cleri, ac Magistratus*, unâ cum *populo rebeli, ex templo, urbe & regione*, seu de *eversione totius Reipublicæ Judaicæ*, tunc temporis mox instante. Lo-

quatur

gratur iterum *Cephas* l. c. p. 15 : Nun wird der Fürste dieser Welt / dieser noch damahls etlicher massen im Stande seyenden Welt ausgestossen werden / i. e. sie soll degradiret / von Moßis Stuhl herunter geworffen / und als irrig / ungläubig / und betrügerisch verdammet werden / dergestalt / daß auch das wahre Volk Gottes / das geistl. Israel und Juda ihnen nicht weiter anhangen / Sie verlassen / und von ihnen absehen werden. Pergit pag. 19 : Ihr durch die an Christo ausgeübte Bosheit zu vermeiden gesuchtes unglückseliges Verhängniß (ist) aus gerechtem Gerichte Gottes in dem höchsten Grad in ihrer NB. ewigen Ausstossung aus dem geistl. und leiblichen Hause Gottes / in ihrer NB. gänzl. Aufrottung aus Zempel / Stadt und Land / über sie kommen / und ihnen den gar aus gemacht.

S. III. Eriam si autem *Cephas* noster suæ interpretationis inventionem sibi vindicare videatur, eo ipso, dum Antecessoris nullam facit mentionem, silere tamen nolumus, eandem viam jam olim ingressum esse famosissimum *Balthasarem Bekkerum*, in auditorum portentorum Parentem, de quo legi merentur *Dn. D. Kettnerus* in *Dissert. de Spinoza & Bekkero* Cap. 2., *Dn. M. Lilienthalius* in *Selectis historicis & literariis* Tom. I. *Observ. 2. p. 17. seqq.*, *B. Tentzelius* in den monatlichen Unterredungen Anno 1692. mense Febr. pag. 109. seqq., *Dn. Engelschallius* in den nichtigen Vorurtheilen in Glaubenssachen, num. 23. p. 682. seqq. & plures. Hic enim mundum monstrosis opinionibus fascinaturus, ac Diabolum ex orbe profecturus, imo eundem planè *Cuti* quidem *Celeb. Dn. Bentheimius* im Holländischen Kirchen- und Schulen-Staat Part. II. Cap. 2. S. 58. p. m. 113. haud abs re judicat) destructurus ac negaturus, in spisso ac portentoso Scripto, cui tit. : Die bezauberte Welt / Lib. II. Cap. 31. S. 8. p. m. 219. seq. *Principem mundi Diabolum esse*, audacter inficiatur, nihilque hoc nomine aliud, nisi *Sapientes, Scribas, ac Disputatores seculi hujus*, ex I. Cor. I. v. 20. seu *Principes ac potentes Judæorum, Christo maxime infensos, & infestos*, designari, autumat, nec minus mox S. 9. p. 220. expulsionem *Principis mundi* exponit per ejectionem maximorum minimorum è regione sua, ac totale *Politiæ Judaicæ excidium*, hisce usus verbis : *Da her haben Sie (Judæi, da sie dennoch ungläubig blieben) und das Maaß ihrer Sünden allewege erfüllt / ganz recht und wohl verdient!*

dienet, daß / wiewol sie vor Alters Kinder des Reichs waren / NE.
 ausgestossen worden / und bis auff den heutigen Tag / seit der letz-
 ten Verwüstung der Stadt Jerusalem / draussen bleiben *Matth. III.*
v. 12. / also daß ihnen ihr Haus ist wüste gelassen / *Matth. XXIII. 38.*
 und der Zorn über sie kommen bis ans Ende *I. Thess. II. 16.* Sed
Bekkeri propugnacula hac vice expugnare nec vacat, nec opus est,
cum otium nobis fecerit Simon Henric. Reuterus in dem mächtigen
 doch ungeschändeten Reich des Teuffels *Part. II. Cap. 18. S. 7. sqq. pag.*
450. seqq. qvi tamen loco *cit. S. 13. p. 451.* virus Reformatorum per-
 niciosum de morte Christi, non pro omnibus, sed pro solis tantum
 electis oppetita, propinare audet.

S. IV. Nos interim propius ad Cephæ nostri castellum acce-
 dere tenemur, visuri, quonam gaudeat robore. Possumus hic in an-
 tecessum monere, perperam ab ipso usurpari vocem *Synagoga* ad de-
 signandum Magistratum Judaicum. Assertio nimirum novi Exegetæ
 huc redit, per *Principem mundi* à Christo indigitari *Collegium Prima-*
tum, Magistratum sc. Judaicum, & hocce Collegium Primum Syna-
 gogæ voce exprimere amat, uti vel solus Scripti titulus clarissime elo-
 qvitur, ac lucidissime pariter ex nostro S. II. liqvet. Qvodsi jam Syn-
 agogæ vocabulum æqua iudicii libra expendimus, facile deprehende-
 mus, eodem vix ac ne vix quidem Magistratum Judaicum insinuari pos-
 se. Nam Synagogæ ambitus VEL complectitur *adificium publicum*,
 sive in Hierosolyma sive extra illam extructum, in quo Judæi conve-
 niebant ad audiendum verbum legis ac Prophetarum, nec non ad fun-
 dendum preces. Hierosolymis autem extitisse sexaginta & quadraginta
 Synagogas, quarum unaquæque habuerit בית ספר למקרא, *domnum*
libri pro Scriptura, i. e. locum, ubi legebatur Scriptura, & בית
 תלמוד למשנה, *locum, ubi docebantur traditiones*, relatum legitur in
Megilla fol. 73. 4. & *R. Salomone in Es. II. v. I.*, apud *Joh. Henr. Otho-*
nem in Lexico philologico p. m. 627. Conf. *Maimon. in Tephilla*
Cap. XI., *Joh. Buxtorffium in Synagoga Judaic. Cap. X. p. 186. sqq.*, &
M. Ad. Erdm. Mirum in Biblischen Antiquitäten-Lexico col. 1146. seqq.; VEL comprehendit cœtum, in istiusmodi edificio, cultus di-
 vini causa, convenientem, ut *Act. XIII. 43*: *Soluta Synagoga*, i. e. cœ-
 tu congregato, *secuti sunt multi Judæi Paulum.* Vid. *Flacii Clav. Script.*
P. I. col. 1114. & *Ravanel. Biblioth. S. Tom. II. p. m. 1220.* Hinc porro
 obtinuit,

obtinuit, ut apud Theologos cœtus Judæorum & etiam aliorum impiorum vocetur *Synagoga*, quæ est observatio *Flacii l. c. Conf. Apoc. II. 9. Cap. III. 9.* Quamcunque ex duabus hæc significationem spectaverimus, nulla tamen earum ita est comparata, ut, eâ auditâ, e vestigio Magistratum Judaicum animo nostro concipiamus. Quis enim, memorato *adificio congregationis publico*, (quod propriè *Synagoga* nomine innuitur), cogitabit de Senatu Judaico? Et quis percipiens, adesse *cœtum publicum, in adificiis ejusmodi congregatum*, (qui metonymicè per metonymiam subjecti pro adjuncto *Synagoga* audit), existimabit, adesse *Coœssum Judicum*? Imo potius, si vox: *Synagoga* de hominibus in *Synagoga* accipitur, quilibet non Magistratum, sed *Coetum promiscuum* intelliget. Quomodo ergo, ô *Cepha!* *Synagoga* à populo promiscuo distingvere poteris? Quomodo *Synagoga* appellatione non *populum promiscuum*, sed *Principes ac Primores populi*, seu *Magistratum Judaicum* indicare? Quomodo in rubro ponere, *Principem mundi* esse *Synagoga*, i. e. ex tua mente, *Magistratum Judaicum*? Quomodo in singulis ferè paginis idem repetere? Videberis sanè *Eccltoribus* idem per *mundum*, idem per *Principem mundi* insinuare velle, quandoquidem *mundus Tibi* est *populus Judaicus*, *Princeps verò mundi Synagoga*, quæ metonymicè accepta, nil nisi *populum Judaicum promiscuum* significari, jamjam dedimus demonstratum. Rectius hinc forsan *Synagoga* loco, ad animi tui sensa exprimendum, substituisset vocem *Synedræ*, per quod *Collegium Assessorum* in *judicio supremo* indigitari, tam est notum, quam quod notissimum. Audiamus *R. Eliam Levitam* in *Tisbebi p. m. 135.*: סנהדרין שבעים סנהדרין בית דין הגדול בירושלים וכן ושם שבעים המרים הרגום ירושלמי כל קבל שבעים סנהדרין וכן בהרגום של כתובים נמצאים הרבה כמו ובמושב זקנים ובסנהדרין רחכימין וכן וכו' עלה השער לתרע בית דינא דסנהדרין ורומיהם רבים ולא נמצא בלשון יחוד סנהדרין והוא לשון וזן ממש קורין לכסאות סנהדרין והוא על id est, ex versione *Pauli Fagii*: *Sanhedra*) *Septuaginta Sanhedrin*; Sic vocabantur *LXX. Seni-*

Seniores Confessorii magni, quod erat Hierosolymis. Unde Thargum Hierosolymitanum hunc locum: Et septuaginta palmae &c. sic paraphrastice explicat: כל קבל שבעים סנהדרין. Sepe item usurpatur in Hagiographis, ut: Et in Confessu Senatorum, Thargum: Et in Sanhedrin Sapientum. It. Ascendens autem Boatz ad portam. Thargum: Ad portam domus iudicii, quod constabat ex Sanhedrin. Et id genus multa sunt. Nec invenitur in singulari numero. Estque plane graecum vocabulum. Nam Graeci subsellia, quibus Iudices insident, Sanhedra vocant, ad quod alludit illud Pf. 122. Quoniam illis constituta sunt solia pro iudicio. Conf. Tr. Talmudicum Massechet Sanhedrin, qui habetur in Gvil, Surenhusii Mischna, sive totius Hebraorum juris Systemate P. 4. fol. 207. seqq., R. Abarbanclem in Comment. in Legem, Parascha Schophetim, ad Dent. XVII. 8. fol. 365. seq., Joh. Seldenum de Synedriis & praefecturis veterum Hebraorum, Orthonis Lexic. Philol. voce Synedrium pag. 627. seqq., Buxtorffii Lexic. Talmud. col. m. 1513., Herm. Wuisium in Miscellaneis sacris Tom. I. Lib. 2. Dissert. 3. p. m. 519. seqq., Ravanell. in Bibl. S. Tom. 2. p. 1220. seq., Joh. Leusden. in Philologo Hebrao-mixto Dissert. 46. p. m. 317. seqq., Melchior. Leidekerum de Republica Hebraorum Lib. 7. Cap. 9. p. m. 467. seqq., Lundium in den Jüdischen Heiligthümern lib. 3. Cap. 13. seqq. p. m. 460. seqq., Mirum in Biblischen Lexico col. 1152. seqq. D. Joh. Saubertum in Palaestra Theologico-Philol. p. m. 287. seqq., Celeberr. Dn. D. Læscherum in den Evangel. Zehenden P. 3. p. 133. seqq. & plures.

§. V. Sed mittimus hæc quàm lubentissime, ac potius absque ulteriori anfractu ad ipsam rem nos accingimus, firmissimis monstraturi fundamentis, recentem Cephæ exegetin omnino reprobendam esse, ac rejiciendam. Nempe per Principem mundi non designari Primores Judeorum, sive Confessum Senatorum, pluribus constantem personis, constat (1.) ex manifesto numero singulari, qui communi ac usitata loquendi ratione, non nisi unicum quendam rem indicat, sicque citra causam maxime socraticam, de collecta multitudine accipi non debet. Jam vero h. l. Joh. XII. 31. & alibi, sc. Joh. XIV. 30, Cap. XVI. II, non Principes mundi nominantur, sed saltem Princeps mundi memoratur. Ergo non de pluribus, sed de unica tantum persona sermo fit, id quod uberius sequentibus confirmatur momentis. Si sacrae paginae alias Principem in singulari numero nobis sistunt, unicum tantum intelligi volunt

volunt Regnatorem, unicam personam, unicum hominem. Sic Spiritus S., inquit, *Exod. XXIII. v. 27*: נְשִׂיָּם Principem in populo tuo non execraberis, non Collegium integrum, ac totum Judicium confessum, sed primarium tantum, sicque unicam saltem personam, indice indigitat digito. Inde factum est, quod postmodum Praeses Synedrui magni, Assessoribus uno, supra septuaginta, effulgentis, נְשִׂיָּם, Princeps, salutaretur, distinctus à Vice-Praeside, qui בֵּית דִּין, Pater domus iudicii, appellari solebat, docente R. Abarbenel in Comment. in Legem fol. 365. sq. Conf. Othonis Lexicon philologicum, voce Synedrui pag. 630. sq. Quin imò eminentissimus Gentium Doctor, Paulus, expresse dictum ante citatum ad summum trahit Pontificem, tunc temporis in Senatu praesidentem, dicens *Act. XXIII. 5*: Non noveram, Fratres, quod sit Sacerdos magnus, scriptum namque est: ἀρχοντα τῆ λαῶν σὺ σου ἐπεὶ κενῶς, Principi populi tui non maledices. Similem in modum vox: נְשִׂיָּם, Princeps, unicam insinuat personam, *Lev. IV. 22*. Cum Princeps peccaverit &c. Adde *Num. VII. 11*, *Cap. XXXIV. 22*, *Jos. XXII. 14*, &c. Neque aliter comparatum esse cum Graecorum nomine: ἀρχων, ipsa ocularis edocet inspectio. Sic e. gr. *Matth. IX. 9*. Jesus venisse dicitur in domum τῆ ἀρχωνος, Principis, per quem unica persona, nempe Jairus, indigitatur, *Luc. VIII. 41*. Pari- ter dulcissimus noster Salvator, inquit, *Luc. XII. 58*: Quando abis cum adversario tuo ἐπὶ ἀρχοντα, ad Principem, unicam denotat personam, qui ad clavum iudicii sedet, moxque titulum iudicis aufert. Junge *Luc. XII. 18*, *Joh. III. 1*, *Act. VII. 27. 35*, *Cap. XXIII. 5*. E contra sacris literis in more positum est, ut integrum Collegium, pluribus constans personis, exhibituræ, plurali utantur numero, sicque non Principem, sed Principes nominent. Sic legitur *Exod. XXXV. 39*: הַנְּשִׂיָּים Principes attulerunt lapides Sardonychis. it. *Jos. XXII. 32*: Reversus est Pinchasus - - הַנְּשִׂיָּים, & Principes &c. Adde *Num. XXXVI. 1*, *Jos. IX. 18*, &c. idem in lingua Græca usu venire certo est certius. *Matthæus*, integrum descripturus confessum, nuncupat τῶ ἀρχοντας, Primores, oppositos τῶ λαῶ, plebi promiscuæ *Cap. XXIII. 13*, *Lucas C. XXIII. 35*: Subsannabant (Jesum) etiam οἱ ἀρχοντας PRIMORES. Hierosolymitanorum quidam ita introducuntur loquentes *Joh. VII. 26*: Ergone verè agnoverunt οἱ ἀρχοντας, Principes, quod

quod hic verè sit Christus? Petrus Act. III. 17. Scio, inquit, quod per ignorantiam feceritis, sicut & οἱ ἀρχόντες ὑμῶν, Principes vestri. Paulus 1. Cor. II. 6. 8. memorat ἀρχόντας, Principes seculi hujus. Conf. Joh. VII. 48., Act IV. 26, Cap. XIII. 27. &c. Jam ad rem. Quoniam nimirum Scriptura per Principem in singulari numero, unicam tantum personam indigitat, integrum autem Collegium exhibitura, Principes in plurali nuncupat, manifestum evadit ac perspectum, per Principem mundi non posse integrum quendam cœtum, & sic neque integrum Collegium Senatorium intelligi. Unde maxime miramur, Cephæ ad singularem istum nihil attendisse. sed, quasi perinde sit, sive Principem, sive Principes audias, scripsisse p. 45. & alibi: Das die Synagoge der, oder die Fürsten der Welt genennet würden.

§. VI. Equidem famosissimus Bekkerus in der bezauberten Welt lib. 2. cap. 31. §. 8. p. 219. provocat ad dictum Es. XXXIII. 19. & 1. Cor. I. 20, monens, ibi nominibus singularis numeri Scriba, Sapientis &c. plures significari, nimirum Scribas, Sapientes, &c., indeque inferens, parem esse rationem vocis: Princeps mundi, adeo ut & hæc, in singulari posita, multitudinem insinuet, ac Judæorum congeriem: Enim verò (α) nutat insigniter, ac vacillat hæc consequentia, quæ à locis, ex Esaiâ & Paulo citatis, ad effatum Christi concluditur. Quis enim ferret ita inferentem: Esaias & Paulus per Scribam, Sapientem &c., intelligi volunt Scribas, Sapientes &c., sive Scribarum ac sapientum Collegium. Ergo Christus per Principem mundi pariter delineat Principes, sicque Judæorum primariorum catervam. Profecto voces hæc: Scriba, Sapiens &c., nihil habent commercii cum altera: Princeps mundi. Et an statim, quia alicubi nomen singularis numeri de multitudine quadam exponi vult, licentia tibi conceditur prompta, pro tuo lubitu alibi idem interpretationis genus applicandi, quamvis de coetero solida instituti tui fulcimenta desiderentur? Minime gentium! (β) Etiam si autem non plane eamus inficias, singularis numeri vocibus in Scriptura quandoque collectam multitudinem, vel totam etiam speciem, exprimi, id quod per quandam enallagen, sive alternationem singularis pro plurali fieri, monet B. Glassius in Philologia S. lib. 3. Tract. I. Can. 22. p. m. 436. ; Attamen non nisi urgente durissimo necessitatis telo, ad istiusmodi alternationem confluendum esse, constanter existimamus. Quia itaque nulla nos necessitas

cessitas cogit , ut per *Principem mundi* Principes seu plurimorum Confessum intelligamus , id quod postmodum §. X. *sqq.* ex confutatione argumentorum , pro contraria expositione allegatorum , ad oculum patefcat ; merito ab istiusmodi temeritate nobis cavemus , sicque , audita singulari voce , rem singularem animo nostro concipimus. (7) Interim loca *Esaia & Pauli* nihil omnino faciunt ad rhombum , neque exemplum præbent alternantis singularis pro plurali. Quid enim obstat , quo minus & ibi singularibus vocabulis singulares res proponi , statuamus ? Age , propius utrumque Virorum *ἑορπεύσαν* accedamus , utrumque quoque auscultemus loquentem. *Esaia* , *Ubi* , inquit , *Scriba* ? *ubi expendens* ? *ubi numerans turres (est)* ? Introducitur hic sacra priorum concio mirans ac quærens : *Ubi Scriba aliquis* , (vel juxta *Junium* ad h. l. p. m. 663. *Legisperitus castrensis* , sive *militaris* , sive *Auditeur*) , *ubi expendens aliquis* , (i. e. juxta *Junium* l. c. , *Quæstor* , *Præfectus ærario militari* , sive *Regiments-Quartier-Meister*) *Ubi aliquis numerans* , vel *metiens turres* , (*Ingenieur*) , adfit ? Sensus huc redit , adeo exercitum hostium , satis ante formidabilem , divina dissipatum esse potentia , ut ne unicus quidem amplius Scribarum , Quæstorum , turresque metientium ostendi queat. Locutionem enim interrogativam , affirmativè conceptam , h. m. : *Ubi est Scriba &c.* , negative esse explicandam , h. m. *Nullibi adest Scriba &c.* , patet partim ex communi interrogationis talis affirmativæ indole , partim ex subsequenti v. 19. , quo anteriora redduntur clariora , hinc verbis : *Populum obfirmatum non videbis*. Talpa itaque cæcior sit oportet , qui non animadvertit , singulari numero , singulares hic personas apprimè propinari. Porro *Paulus* , *Ubi* , ait , *Sapiens* ? *Ubi Scriba* ? *Ubi Disputator Seculi hujus (est)* ? Non existimamus , hæc ex *Esaia* , ejusque loco modo citato , mutuo esse petita , quia neque eadem hic verba , quæ apud *Esaia* , neque idem verborum sensus comparent. Quicquid autem hujus rei sit , nemo non videt , id Paulum docere , quod omnes mundi Sapientes , acrimonia quamlibet iudicii ingenti pollentes , de salute per Christum crucifixum obtinenda , nihil sciant , sed penitus ad illam doctrinam cœcutiant. Hinc , allegato Oraculo *Esaiano* ex *Cap. XXIX. 11* , mox graphice erumpit : *Ubi Sapiens est* ? &c. , nihil aliud nisi id innuens , sapientiam hominum mundanorum , tam Judæorum , quam Gentilium , adeo nihil valere ad investigandum mysterium de Christo , pro nobis crucifixo

(quippe quod ab illa pro stultitia, ac infani cerebri commento reputatur) ut potius nullus Sapiens, Legis peritus, aut Disputator hujus seculi inveniatur, aut superesse, sed quilibet, qui nomen Sapientis gerit, meriti tituli vanitate, absque rei veritate, superbire videatur, unde statim Apostolus, omnes obscuritatum nebulas dispulsurus, adjicit: *Nonne stultam fecit Deus sapientiam mundi hujus?* Summa: mens divi Pauli hæc est: Nemo eruditorum, humana sapientia turgentium, summæ Sapientiæ arcanum de Christo, pro nobis passio & crucifixo, novit, ut propter defectum scientiæ salutari, à Spiritu S. per verbum Evangelii revelata, quilibet illorum stultus verius, quam sapiens appellari mereatur. Quis ergo, his æqua judicii libra pensatis, fateri non cogitur, & hic singulari numero singulares tantum personas indigitari?

S. VII. Porro (II). ad enervandum novum Exegeseos specimen facit, quod per *Principem mundi* omnium commodissime *Diabolus* designetur. Hinc argumento insurgimus sequenti: Si per *Principem mundi* omnium commodissime *Diabolus* significatur, sequitur, quod per illum proxime ac immediate non significetur *Confessus Senatorum*, ac *Sapientum*. Atqui verum est prius. Ergo & posterius. Consequentiam Majoris firmo niti tibicine, ipse *Cephas* non ibit inficias, cum illa clarissima radiet luce.cardo autem totius rei vertetur in antecedenti. Hoc verò pariter amice cum veritate conspirare, paucissimis saltem hic dabimus demonstratum, cum *Disp. II.* id ex professo simus perfecturi. Hinc pro statuminando antecedenti, sic argumentari lubet: Is, qui in sacris literis audit *Princeps in aëre potens*, ac *in incredulis operans*, *DEUS mundi*, nec non *DEUS seculi hujus*, is omnium commodissime per *Principem mundi* significatur. Atqui *Diabolus* est is, qui in sacris literis audit *Princeps in aëre potens*, ac *in incredulis operans*, *Eph. II. 2*, *Dominus mundi*, *Eph. VI. 12*, nec non *DEUS seculi hujus* *2. Cor. IV. 4*. Ergo. Major iterum jubare fulget nitidissimo. Nam quid est *Princeps operans in incredulis* aliud, ac *Princeps mundi*, sive *incredulorum*? Quid *DEUS mundi* aliud, quam *Princeps mundi*? Quid *DEUS seculi hujus* aliud, quam *Princeps mundi*, in hoc seculo suum super impios dominium exercens. Minor vero neque negari cum fundamento potest, neque à *Cepha* negatur, sed potius *Jaiv à u Qeiv*, quod ajunt, conceditur p. 5. Nec obstat, memorari *Eph. VI. 12*: *Dominos, seu Principes mundi*, non vero *Dominum* seu *Principem*. Nam
 qvem.

quemadmodum tota Diabolorum cohors Dominorum mundi nomine insignitur; ita Antefiguanus reliquorum ac Primicerius appellatur κατ' ἐξοχῆν Dominus, vel Princeps mundi. Sufficit ergo, quod Principis mundi titulus Diabolo citra controversiam competat. Ex his omnibus id tandem elicitur, per Principem mundi haud recte significari Confessum Seniorum ac Sapientum ex Judæis.

§. II. X. Accedit (III) Expositionem Cephae, quæ Principem mundi de toto Judæico Collegio intelligere mavult, falso forte niti principio ac supposito, hoc nimirum, Diabolum statim post infelicissimum ejus lapsum, in tartarum præcipitatum, catenis tenebrarum vindictum, ac tam recte ibidem conclusum esse, ut postmodum plane ex mundo tam quoad præsentiam, quam quoad operationem, exulare debuerit, ac consequenter ejus expulsionem, tempore Christi, opus non fuerit. Diabolo autem ex mundo æternum exulante, ac in nostro loco non intelligendo, pronum erat de *Judeorum Synedrio*, vel uti Autor loquitur, *Synagoga Judaica*, cogitare. Confirmant nos in nostra sententia exerta Cephae verba, ita sonantia pag. 4. Gleichwie auch der Teuffel / den man unter dem Fürsten der Welt verstehen wil / so gleich nach seinem Abfall von Gott / aus dem Himmel / und dessen Angesicht verstossen / und zur Hölle gestürzet worden / woselbst er mit Ketten der Finsterniß gebunden / bis auff jenen grossen Tag zum Gerichte auf behalten wird / folglich von selbigem in unserm loco nicht süßlich gesagt werden mag: Er werde nun erst ausgestossen werden. Sanè si hæcæ hypothesi suam suffulcit sententiam, non solum portentosi Bekkeri vestigiis presse insistit, quippe qui inter palmaria fundamenta monstrofi sui, de Diabolo, ex hoc mundo absente, commenti, & hocce numerat præjudicium, de Diabolo à tempore lapsus infernali, custodia incluso, catenis tenebrarum vindictus, sicque ad perpetuos carceres, absque potestate inde exeundi, condemnatio. Vid. *Di. D. Samuel. Christ. Teuberi Petram scandali, mundo universo à Bekkero positam, Sect. 2. §. 82*; sed et iam cum Bekkero insigniter fallitur ac infelicissime à janua aberrat. Licet enim 2. *Petr. II. 4. Diabolus dicatur catenis tenebrarum in tartarum detrusus, ac in judicium aservatus.* Adde *Jud. v. 6.*; Minime tamen id ita intelligendum est, ac si in loco inferni semper conclusus maneat, ac nunquam in terris præsens esse, aut operationes quasdam edere queat, nam operatur in filiis incredulitatis.

eosque ad pessima flagitia sollicitat, *Eph. II. v. 2.*, ac circumit instar leonis rugientis, homines devoraturus, *i. Petr. V. 8.* Conf. *Luc. XI. 24.* *Eph. VI. II. 12. &c.*; sed mens divi Petri huc saltem abit, catenis tenebrarum vincitum esse Diabolum, in tartarum detrusum, ac in iudicium ultimum asservatum, ita tamen, ut DEus catenas ipsi interdum laxet, cumque nonnunquam ex inferni loco in has mundi oras prodire sinat, absque cuius permisso ne hilum quidem valet, aut efficere potis est. Sanè molossus catenæ alligatus, & in destinatum suum receptaculum relegatus est, nihilominus tamen potestas ipsi relinquitur, ex domicilio suo, pro catenæ longitudine, egrediendi, ac illi, qui nimum ipsi sit vicinus, noxam inferendi. Pari modo se res habet cum molosso infernali. Hicquippe catenis tenebrarum confristus, ac in tartari fauces conjectus, DEO vincula laxante, & licentiam egrediendi concedente, varios in hocce mundi teatro exercet lusus, varios edit effectus, satis sæpe mirabiles. Conf. *B. D. Zach. Grapii Theol. controversam contin. Cap. 3. Quæst. 9. p. 80. seqq.*, *Dn. D. Rumpel Diss. de Qu. An detur aliqua Diaboli in hoc mundo operatio, Andr. Kunadi Diss. de operationibus Daemonum S. 5. seqq.* Adde *Dnn. Auctores dex Unschuld. Nachr. Anno 1702. p. 295. seqq.* Quoniam ergo ipsum fundamentum ruit, ædificium quoque, arenæ impositum, corruat, necesse est.

§. IX. Hactenus de Principe mundi egimus, ostendentes, Magistratum Judaicum haudquaquam illa voce designari, pedem jam promoveamus oportet ad *Expulsionem Principis mundi*, fallam, *Cepha* exegesis pariter jugulatur, quæ is expulsionem illam interpretatur de sublatione imperii Judaici, detrusione Magistratus de solio, ac totali ejusdem ex regione ejectione. Hanc vero exegesis falsitate scaterere, probamus (I) ex eo, quia per *Principem mundi* non intelligitur Magistratus Judaicus, ac Collegium Primorum, uti modo evicimus. Quilibet ergo, qui clara in meridie cœcutire non præoptat, perspicit, per *expulsionem Principis mundi* non posse intelligi sublationem imperii Judaici, detrusionem Magistratus Judaici de solio, ac totalem ejusdem ex regione ejectionem. Talia nimirum, juxta notissimam regulam hermenevticam, sunt prædicata, qualia permittuntur à *Juris* subjectis, e. g. in hac propositione: *Herodes est vulpes, Luc. XIII. 32. vox: Vulpes*, quæ prædicati locum occupat, non potest propriè capi de fera sylvestri, quia subjectum: *Herodes*, id non permittit. Vid,

Vid. B. Aug. Pfeifferi *Theſaurum Hermen. Cap. XIII. Can. 156 p. m. 455. ſeqq.* Geminum eſto iudicium de hac propoſitione: *Princeps mundi ejectionem*. Sermo enim hic non fit de ſublatione imperii Judaici, totaliq; Judæorum è regione exterminatione, quia *ſubjectum*, ſcilicet *Princeps mundi*, omnino repugnat. Nam *Principis mundi* appellati-
one non venit Magiſtratus Judaicus, ergo neque *expulſionis* voce ve-
nire poteſt ſublatio imperii Judaici, Judæorumque è regione ſua exter-
minatio. Idem (II) inde fortiffimè corroboratur, quia per *Principem mundi* omnium commodiffime *Diabolus* intelligitur, id quod *partim*
in anterioribus, promulſidis quaſi loco, adnotavimus, *partim* in ſub-
ſequenti Diſput. V. D. uberius deducemus in apicum. Quotiam itaque
hoc æternâ, ut firmiffimè nobis perſuademus, gaudet veritate, *expul-
ſo Principis mundi* non eſt exaudienda de ſublatione imperii Judaici,
ſed potius de *devictione Diaboli*, ac *ademptione poteſtatis Diabolica*.
Ratio eſt hæcce, quia *talia ſunt prædicata*, *qualia permittuntur à ſuis
ſubjectis*, docentibus, uti jamjam audivimus, Exegetarum Filiis.

§. X. Verum enim vero, ad novum exegeſeos genus planè
præcipitandum de ponte, ejuſque infirmitatem ſolidiffimè common-
ſtrandum, unum adhuc agendum nobis incumbit, antequam præſenti
Diſſertationi colophonem imponamus; id nempe, ut rationes probandi,
quibus ſuam ſententiam ſuffulcire ſtudet *Cephas*, ſubruamus, ac ever-
tamus. Procedit autem Exegeta noſter pag. 3. ſeqq. *partim remotive*,
variis argumentis communem expoſitionem de *Principe mundi Dia-
bolo*, ejuſque *expulſione*, remoturus, *partim poſitive*, ex contextibus de
locorum parallelorum tenore, novam ſuam interpretationem de *Prin-
cipe mundi, Clero, ac Magiſtratu Judaico*, ejuſque *expulſione*, ſtabiliturus.
Sed quod prius penſum, argumenta puto negantia, attinet, non poſſu-
mus hoc loco illis confutandis immorari, quia *Diſp. 2. ampliffimus* de
illis diſſerendi campus aperiatur. Hinc ſolas ſaltem *rationes affirman-
tes* in præſenti curatius ſub examen ſumus revocaturi, eorumque de-
ſtructione totum exegeſeos novæ caſtellum expugnaturi, ac deſtructuri.

§. XI. Ut ergo rebus ſuis rite conſulat *Cephas*, ac explica-
tionem allatam in tuto collocet, provocat primò omnium pag. 6. ad in-
regri contextus conditionem. Clericos inter Judæorum, ait, Phariſæos,
ſcribas, ac Seniores populi, ex una, & Chriſtum, in ſecula benedictum, ex
altera parte, acerrimam interceſſiſſe contentionem de hiſce præſertim
capiti-

capitibus gravissimis, an Christus sit verus Deus, ac promissus mundi Messias, Judæorum Primiceriis prætracte negativam amplectentibus, Christo autem affirmativam rite tuente, suamque personam, ac officium miraculis certissimis confirmante, imo, juxta p. 16., compromissum quasi quoddam Christum inter, ac hostes ipsius, credum esse, v. i. c. jus hi promiserunt, se credituros, simulac signum de cælo fuisset ostensum. Nihil itaque aliud superfuisset, nisi ut Deus ex cælis signum, diu desideratum, daret, exoptatam controversorum capitum decisionem interponeret, totam litem voce cælesti dirimeret, suaque infalibili autoritate decerneret, quænam litigantium pars causam vicisset, quænam è contra causa cecidisset. Licet vero hæcenus signum illud ultimum, vox sc. ex cælo in terram demittenda, prægnantibus ex causis non successisset, justum tamen tandem tempus venisse, justamque horam, quæ Filius hominis debebat glorificari, Joh. XII. 23, i. e. coram mundo pro vero DEI Filio, ac promisso mundi Messia, publice declarari, solenni divina voce, in conspectu Cleri Judaici, judicalem, ac definitivam, eamque ultimam sententiam latura, Christumque pro Filio DEI, ac Salvatore mundi, solennissime renunciatura. Hinc Servatorem nostrum dulcissimum publicationem quasi decisi divini expetiisse hæc verbis, v. 28: *Pater glorifica, i. e. notum fac, nomen tuum, i. e. me, Filium tuum unctum, me, Angelum foederis, me, Angelum Jehova, me, Angelum, in quo nomen tuum est.* Hoc factum subsecutam esse sonora, ac perspicua voce, eaque tonante, divinam decisionem, cælestique effarum, ib. v. 28: *Glorificavi illud,* (sc. præsertim penes Jordanem; cum Baptismus Christi ibi esset peractus, nec non iterata vice in vertice montis Thabor, cum Salvator noster ibidem glorificaretur) & *rursus glorificabo,* sc. modo irrefragabili ac invictissimo, per vocem meam, cælo delapsam, sicque tertia vice. Mor Christus hanc divinam decisionem coram populo præsentem eo esse interpretatum, quod sic tota controversia, se inter ac Judæorum sapientes, hæcenus ventilata, satis clare sit decisa, decisumque pro se contra Judæos ceciderit, quandoquidem sequentem in modum erumpere non dubitavit, v. 30: *Non propter me hæc vox facta est (i. e., si Cepham audis, non primario mei causa facta est, ac in mei glorificationem cedit, cum Christus in statu profundissimæ exinanitionis gloriam suam non tam primario, neque tam proxime quæreret, Phil. II. 6. 7)*

sed

sed propter vos, ut nempe sciatis, in quem credendum, cui immote adhaerendum, ac à quo neque per svasionem mundi Judaici increduli, neque per autoritatem Principis ipsius, sive Synagogæ, desistendum sit. His præmissis, Christum apposite exclamate, v. 31: *Nam nunc iudicium est mundi huius*, i. e. jam DEUS ex throno judiciali ultimam formavit decisionem, mundum Judaicum erroris ac incredulitatis damnavit, & causam ipsi abjudicavit, statim item subijcere: *Nunc Princeps mundi huius ejicietur foras*, & horum verborum tunc esse sensum: Postquam Salvator noster dulcissimus, in conspectu huius populi, per justam Judicis supremi sententiam decisoriã, pro promisso Propheta, Rege, ac Sacerdote summo, quin imo pro Filio ipsius dilecto, quem audire teneantur, fuerat declaratus, ac tertia vice in mundum Judaicum introductus, consequenter vero mundus iste Judaicus, sive Ecclesia veteris Testamenti, ad fatalem suum finem pervenerat, initium è contra sumente mundo novo, novaque creatura DEI; postquam, inquam, illa omnia facta fuerant, tunc *Principem mundi Judaici*, tunc temporis aliquo adhuc modo stantis, ac videntis, *expellendum*, i. e. ab officio removendum, de sella Moïsi dejiciendum, & tanquam erroneum, incredulum, ac seducentem condemnandum esse, adeo ut spirituales Israëlitaë, seu verus DEI populus, illi non amplius sint adhæsuri, sed potius ab eo penitus destituri, Principe vitæ in locum Principis mundi surrogato. Imo non solum id hisce verbis: *Princeps mundi expelletur*, innui, quod Magistratus Judaicus de solo suo detrudendus, ac imperandi munere privandus sit, sed etiam, quod propter turpissimam contumaciam, qua ne signis quidem Christi apertissimis convinci se passi sunt, *Joh. XII. 37*, *Princeps mundi*, seu *Synagoga*, reliquos malitia vincens, vel potius Magistratus Judaicus, (quippe qui nomine *Vinitorum*, Filium Patrisfamilias occidentium, *Matth. XXI. 37. seqq.*, ac *Principum Sodoma, populi que Gomorrhæ*, *Esa. I. 10.* veniat) planè è templo, urbe & regione extrudendus sit, & in tenebras ejiciendus, *ubi fletus erit, & stridor dentium*, *Matth. VIII. 12* Quibus sic dictis, *Dn. Autor p. 19. sq.*, gloriarì audeat, expositionem suam cunctis circumstantiis, pariter atque antecedentibus & consequentibus confirmari.

S. XII. At verò arenæ totum ædificium superstructum esse, tam.

tam certum est, quam quod certissimum. Nam (1.) mera ducti liberalitate ponamus, compromissum quoddam in vocem cœlestem, ejusque de controversis capitibus sententiam, inter Christum & Judæorum Primicerios extitisse, Filium DEÏ divinum decusum de sua Deitate ac Officio mediatorio expetisse, tandemque sententiam DEÏ definitivam tonanti voce subsecutam, & sic tam Christi veram Divinitatem, quam Officium mediatorium adstructa esse, in ruborem datis Judæis incredulis, eorumque Antistitibus refractariis, ponamus, inquam, hæc singula. An inde firmiter licebit colligere, quod verba v. 31: *Nunc judicium est mundi hujus*, id sibi velint, DEÛm mundo Judæo causam abjudicasse, ac pro Christo sententiam tulisse? Annon potius id ad summum inde concludere daretur, DEÛm sententiam condemnatoriam contra mundum Judæicum, ex populo promiscuo, ac Directoribus constantem, promulgasse, sicque Judæos temporali pariter atque æternæ pœnæ adjudicasse, adeo ut ab hoc tempore præludia quasi futuræ calamitatis sint exitura, futuramque tragediam miserrimam nunciatura? Sane hoc sensu vocem *judicandi sumi*, v. 47. 48. indubium est. Etiam si autem *Cephas* majus suæ novitati pondus conciliaturus, particulam connectentem: *Nam, v. 31. videatur urgere, ita Textus sacri verba citans, pag. 14: DEÛ jekt gehet das Gerichte über die Welt* / notandum tamen est, memoratam particulam: *Nam, in sacro Codice haudquaquam haberi, sed mero pro lubitu adjectam esse, cum in fontibus legatur: נון כעיות עדי יס כבור תטר: Nunc judicium est mundi hujus, Jekt gehet das Gerichte über die Welt. Nihil igitur ex fictitio suo additamento nanciscitur præsidii aut emolumentum. Porro id omnium minime ex textus cohesione, ac antecedentium collatione, inferri poterit, Christum, pergentem: *Nunc Principes mundi hujus ejicietur foras*, hunc nobis senlum propinare, quod Magistratus Judæicus ab officio removendus, tanquam erroneus, incredulus, ac seducens condemnandus, planeque e templo, urbe, & regione sit ejiciendus. Bene enim adverti meretur, duo hic dici, (1.) *Nunc judicium est mundi hujus*. (2.) *Nunc Principes mundi hujus expelletur*. Ipsa vero literæ simplicitate svadente, in priori jam effato: *Nunc judicium est mundi hujus*, indicatur, mundum, i. e. cœtum incredulorum, ac impiorum, sub quo ipsi quoque *Judæorum Principes**

com-

comprehenduntur, ex iusto DEI iudicio, poenis gravissimis, tam temporalibus, quam æternis, destinatum esse. Omni ergo absque fontica causa posterior propositio: *Nunc Princeps mundi hujus expelletur*, de *Judeorum* Principibus intelligitur. Sic enim idem, quod jam antea dictum fuerat, ut denuo dictum, existimari debet. Dictum scilicet, fuerat, *Judeos* incredulos, ac consequenter etiam *Principes* eorum, iudicandos esse, & nihilominus, *Cepha* expositione stante, denuo existimatur dictum, *Principes* mundi iudicandos esse, id quod omni caret probabilitate. (II.) Probari nequit, compromissum in vocem cœlestem, ac definitivam DEI, de capitibus controversis, sententiam extitisse: Si enim compromissum tale extitisset, sane conventio quædam *Christum* inter, & *Judeos*, fuisset inita, vi cujus utraque litigantium pars ad communem arbitrum provocasset, promississetque, se in cœlesti decisione, absque ulteriori difficultate, acquieturam. At talis conventio verius negatur, quam affirmatur. Nam quod *Christum* attinget, is adeo *Judeos* ad vocem cœlestem non remisit, ut potius signum de cœlo, tantopere efflagratum, vice plus simplici iisdem denegaret, inq̄uens, *Matth. XII. 39*: *Generatio prava, & adultera signum quarit, sed NB. signum non dabitur illi, nisi signum Jona Propheta*, id quod alio tempore repetitur, *Matth. XVI. I. 4.* Conf. *Dnn. Antores der Unschuld. Nachrichten* anno 1706. p. 257. Quod autem *Judeos* concernit, dici nullâ ratione potest, ab integro *Judeorum* coetu, ex summis ac infimis constante, signum de cœlo postulatum esse. Nam *Matth. XII. 38.* *QVIDAM* tantum *Phariseorum*, ac *Scribarum* introducuntur loquentes: *Magister, volumus à Te signum videre.* Et licet *Matth. XVI. 1.* indefinitè *Phariseorum* ac *Sadduceorum* injiciatur mentio, non tamen omnes intelligi posse, ex se patet, quandoquidem aliquot solum *Phariseorum* ac *Sadduceorum* hâc vice cum Salvatore nostro collocti sunt. Et quis hosce cunctos in signi cœlestis postulatione, consensisse, dixerit, cum maxima Verporum turba blasphemias se macula contaminaret, ac nefanda temeritate *Christum* pro mancipio Satanae venditare auderet? Vid. *Luc. XI. 15.*, *Job. VIII. 48. 52.* Pariter *Luc. XI. 16.* nonnulli saltem ex *Spectatorum* turba signum de cœlo desiderarunt, reliquis expulsionem *Dæmonum* turpissime *Beelzebubuli* adscribentibus, v. 15. Quid? quod si veritatis tramitem ritè re-

neque premere cupimus, fateri cogimur, *signum* è caelo nonnunquam à nonnullis tam Superiorum, quam inferiorum expetitum esse, non autem statim cogimur fateri, expetitum esse signum, à DEO Patre ad instantiam Christi, è caelo edendum, quoniam, literæ simplicitate teste, desideratum fuit signum, ab ipso Christo, propria virtute, è caelo ostendendum, *Matth. XII. 38, Cap. XVI. 1, Luc. XI. 16. &c.* Si autem hoc veritati consentaneum, à Pharisæis ac Legisperitis non signum DEI Patris, ac consequenter, neque vocem Patris caelestem, sed *signum ipsius Christi* postulatum esse, quoniam fundamento *Cephas* noster adstruere potest, Judæos, & præprimis eorum Optimates, vocem Patris caelestem, eamque controversorum capitum decisivam, poposcisse, inque illam compromisisse? Nescio quo jure *Cephas expulsiōnem Principis mundi* interpretetur de istiusmodi actu divino, quo Clerus, ac Magistratus Judaicus, ut *erroneus, incredulus, & seducens sit condemnandus*. Hæc enim condemnatio jam diu ante à Christo fuit facta, quippe qui verbo suo efficacissimo Pharisæos & Legisperitos, in Mosis cathedra sedentes, passim pro Planis ac Seductoribus publicis declaravit, inquam inter alia, *Matth. XV. 14: Omitte illos. Duces cæci sunt cæcorum.* Adde *Matth. XXIII. 13, 15, 16.* Summa: Verbum Christi eos diu judicaverat, confi. *Joh. XII. 48* Quomodo ergò dulcissimus Salvator noster, tale judicium, seu declarationem incredulitatis ac seductionis, ut posthac demum instantem, describere potuit, dicereque: *Princeps mundi expelletur, i. e. juxta Cepham, ut erroneus, incredulus, & seducens condemnabitur.* (IV) Obtorto quoque collo huc trahitur dictum *Es. I. 10.*, quando novus Exegeta *Magistratum Judaicum nomine Principum Sodomæ, & NB. Populi Gomorrhæ* ibidem venire asserit. Quia enim Principes à populo distinguuntur, nemo non videt, Primores Judæorum Principum Sodomæ titulo macari, promiscua plebe per populum Gomorrhæ indigitata. Qui ergo Magistratus judaicus appellatione Principum & populi insigniretur? (V.) Judicet jam, qui obesse non est naris, an discussa hæcenus *Cepha* interpretatio vinculo tam arcto cum antecedentibus & consequentibus copulata sit, ut iustum jure suo mereatur assensum.

§. XIII. Post contextum, *Cephas* noster ad loca parallela confugit,

fugit, p. 20, hac ratione pro sua novitate militaturus. Sed potiora saltem ejus praesidia, quæ alicujus sunt momenti, justum vocabimus sub examen. Sic pag. 22. urget *Joh. VII. 26.* summos Sacerdotes ac Phariseos, qui Synedrium constituebant, ab ipso populo nomine τῶν ἀρχόντων, i. e. Principum, insigniri, hisce verbis: *Ergone verè agnoverunt Principes, quod hic verè sit Christus, imo ipsos Phariseos ac Seniores sibi hunc indere titulum, exclamantes, v. 48: Num quis ex Principibus credit in ipsum, aut ex Pharisæis, eosdem quoque se hocce titulo à reliquo populo, tanquam Laicis, distingvere, subjungentes, v. 49: At turba hæc, quæ non novit legem, maledicta est.* Verum enim vero judicet, quæso, qui peponem non gerit pro corde, an allegata loca, ex *Joh. VII. 26. 48. 49.* pro parallelis dicto, in controversiam vocato, haberi queant. Nam in dicto controverso memoratur Princeps in singulari, quandoquidem Christus ait: *Princeps mundi expelletur,* sed *Joh. VII. 26.* nominantur Principes in plurali. In dicto controverfo mentio injicitur Principis mundi. Sed *Joh. VII. 26.* non nisi Principes allegari audis. Porro neque versus 48. 49. Cephæ nostro aliquid promittunt latibulum. Introducuntur quidem illic Principes, itque à communi plebe secernuntur. Sed quid tum postea? Nunquam in dubium vocare aut voluimus, aut potuimus, Rempublicam Judæorum constituisse ex Principibus, ac populo, ex imperantibus, ac parentibus, docentibus, ac discipulis. At inde nihil lucri capit Cephæ. An enim hæcce consequentia firmo gaudet talo: Principes Judæorum à reliquis Judæis distinguntur, *Joh. VII. 48. 49.* Ergò per Principem mundi alibi, nempe *Joh. XII. 31,* intelligi debet Magistratus judæicus, seu Principum Collegium. Summa: Si in locis allegatis, ac pro parallelis venditatis, Sacerdotes ac Pharisæi appellatione Principis mundi insignirentur, aliquid inde lucellum ad Cephæ perveniret. At, ipsa oculari inspectione teste, res plane aliter se habet.

S. XIV. Porro pag. 27. provocare amat ad effatum Salvatoris *Joh. XIV. 30,* hoc conceptum modo: *Non amplius multa locuturus sum vobiscum. Venit enim mundi hujus PRINCEPS, sed in me non habet quicquam.* Sermouem hic fieri non de Diabolo, sed de Synagoga, ut loquitur, seu summo Judæorum magistratu, arbitratur Cephæ, nihil enim aliud hisce verbis: *Vanit Princeps mundi, sed in me non habet quicquam,*

significari, nisi hoc: Is me captivum ducit, rapitque ad mortem, licet nullam ejus rei causam habeat, ac nullus me peccati convincere queat. Jam verò propriè ac immediate Diabolum non venisse, à Diabolo quoque Christum neque captivum ductum, neque in crucem actum esse, sed hæc cuncta Sacerdotibus, Legisperitis ac Senioribus populi transcribi debere, *Matth. XXVI. 47. Marc. XIV. 43. Job. XVIII. v. 3.* adeo ut *Luc. XXIV. 20. Discipuli Emauntici fateantur, quod summi Sacerdotes, & NB. Principes Judæorum Christum in judicium mortis tradiderint, ac crucifixerint.* Ergò per Principem mundi hoc loco nil nisi Magistratum Judaicum denotari, qui quoque sua malignitate effecit, quo minus dulcissimus Redemptor, prolixiorum amplius sermonem cum charissimis suis Discipulis miscere posset. Audire placeat *Cephæ ipsam: Joh. XIV. 30.* sagt der Herr zu seinen Jüngern: Ich werde fort nicht mehr viel mit euch reden / denn es kommt der Fürst dieser Welt / nimmt mich in Verhaft / und bringet mich zum Tode; Und hat nichts an mir / i. e. er hat keine Ursache hierzu und wird mich keiner Mißthat überführen können / denn sie haßten mich ohne Ursach / *Cap. XV. 25*, und ist wol offenbahr / daß diese Worte nicht vom Teuffel / sondern der Juden höchsten Obrigkeit / oder Synagoge, zu verstehen / denn obwohl der Teuffel durch sein bößes Einblasen / allerdings auch ein vornehmes Instrument / zu des Heylandes Leyden und Sterben mit gewesen / so ist doch eigentlich / propriè und immediate, der Teuffel nicht kommen / und hat Ihn gefangen genommen / noch ans Creutz geheftet / sondern eine große Schaar mit Schwerdtern / und mit Stangen / von den Hohens Priestern und Ältesten des Volcks / *Matth. XXVI. 47.* Von den Hohenpriestern / und Schrifftgelehrten / und Ältesten / *Marc. XIV. 43.* Die Schaar der Hohenpriester / und der Pharisæer / Dieben / *Joh. XII. 3.* Ich sage / die Hohenpriester und Fürsten haben Ihn überantwortet / und gecreuziget / *Luc. XXIV. 20.* diese und keine andere sind der Fürst der Welt / der mit seiner unredlichen Macht und Gewalt über Jesu kommen / Ihn gefangen genommen / und zum Tode befodert / auch mithin verursacht / daß Er nicht mehr viel mit seinen Jüngern geredet. Et quoniam sic in dicto citato per Principem mundi non Diabolum, sed Synædrium magnum designari existit.

existimat, lucem affusam esse splendidissimam Loco nostro controverfo ac hic periter nil nisi summum Judaorum Magistratum indice indigenti digito, concludit. Verum enim vero non officiant nobis hæc Cepha molimina. Nam (1) mera moti liberalitate ponamus, in allegato dicto, *Joh. XIV. 30. Principis mundi nomine venire Synedrion magnum*, vel Collegium Senatus judaici. Inde tamen haud satis firmiter Exegeta noster colligit, idem Synedrion ibidem in loco controverfo, *Joh. XII. 31*, per Principem mundi insinuari. Nam unum idemq; vocabulum, pro contextus ratione, modo hoc, modo aliud significare potest, e. gr. *Apo. XII. 9.* Spiritus infernalis audit *Satanas*, quia inextinguibili in homines flagrat inimicitia, neque tamen licet eodem in significato vocem *Satana* accipere, quando Christus ad *Petrum*, *Matth. XVI. 23*, *Vade*, inquit, *post me Satana*, quandoquidem contextus id non permittit. Interim (2) recte famigeratissimus *Joh. Coccejus ad Joh. XIV. 30. Opp. Tom. IV. p. 272*, post præmissa verba Christi: *Non adhuc multa loquar vobiscum, venit enim Princeps hujus mundi, & in me nihil habet*, subjicit: *Significat (Christus), jam instare tempus, ut ab ipsis auferatur, paulo post quam sermonem suum finivisset, Nempe jam quasi in via esse, & prope abesse Principem hujus mundi, cum quo sibi confugiendum sit. Innuit Diabolum, cui totus mundus propter peccatum erat factus obnoxius, ut potestatem haberet, mortem hominibus irrogandi, Ebr. II. 14, cujus voluntatem faciebat totus mundus, exceptis paucis fidelibus, in quibus etiam caro est contraria Spiritui. Cui Coccejo cana conspirat antiquitas, ex qua aureum illud eloquentiæ flumen, Chrysostomus, *Homilia LXXIV. in Joh. XIV. 30. pag. 381 ed. Commel.* sequentem in modum perorat: *ὁ σμὸς ἀρχὸν τῶν διαβόλων φησὶ, καὶ τὰς πηχὰς ἀνθρώπων ἕτα καλῶν. ἔδ' ἕσονται ἀρχὴ καὶ γῆς, ἐπὶ ἧν ἐπέσσει πάντες, καὶ κατεβόλα· ἀρχὴ δὲ τῶν ἐαυτῶν ὡς ἐδοξάσθη αὐτῷ, ἀπὸ τῆτο καὶ ἀρχόντα τῶ σκότους τῶ αἰῶνος τῆς καλῆς, σκότος ἐνταῦθα πάλιν, καὶ πηχὸς πρὸς τῶ καλῶν ἔ. e. Principem mundi Diabolum, & malos homines mundi nomine (Christus) appellat. Non enim caelo & terra imperat, cum omnia servivisset. Imperat autem his, qui se ei in servitutem tradunt, ideo & Principem tenebrarum Seculi hujus, & tenebras mala opera appellat. Diabolum vero omnium commodissime intelligi, jam supra*

§. VII.*

§. VII. commonstravimus. Et si hoc, omninò rectam veritatis semitam migrat *Cephas*, Magistratum Judaicum perpetuo crepando. (3) Absque causa autem communissimam expositionem hic à novo nostro Exegeta deferri, quilibet fateri cogetur, qui saltem interna mentis acie illam ipsam lustrare voluerit. Causatur nimirum *Cephas*, pro coloranda sententia sua, quovis multo recentiore, verborum Christi: *Venit Princeps mundi*, hunc esse sensum: *Princeps mundi me captivum ducit, rapitque ad mortem*. Quoniam itaque non Diabolus, propriè, ac immediate, sed Synedrium Judaicum, sive Confessus Judicum, Redemptorem nostrum dilectissimum duxit captivum, & ad mortem rapuit, prono alveo inde fluere arbitratur, quod per Principem mundi non Diabolus, sed potius Synedrium, sive Confessus Judicum designetur. At vero, ubi dicitur, quod *Princeps mundi veniat* NB. *proprie ac immediate?* ubi, quod *Princeps mundi Christum ducat captivum, ac ad mortem rapiat* NB. *proprie & immediate?* Ego sanè ne *quid* quidem hoc de additamento in aureo *Johannis* Evangelio perspicio. Quid? quod ipse *Cephas* effato Christi notabili: *Venit Princeps mundi*, hunc tantummodo tribuit sensum: *Princeps mundi me captivum ducit, rapitque ad mortem*. Altum hic de captivazione Christi, ejusque tractione ad mortem, *immediate facta*, est silentium. Quid ergo obstat, quo minus statuamus, Diabolum, tanquam Principem mundi, venisse *mediate*, per homines sui plenos, observante *Grotio ad h. l.*, ac tacite consentiente *B. Calovio in Bibliis Illustrat. Nov. Test. Vol. I. ad h. l. p. m. 794. b?* Quid obstat, quo minus adstruamus, Diabolum per suos Ministros, Sacerdotes puta, Legisperitos, ac Seniores, Christum duxisse captivum, & ad mortem rapuisse? Sanè quod quis per alium facit, id ipse fecisse putatur. Et annon *1. Cor. II. 8.* *Principes Judæorum* dicuntur Christum cruci affixisse, etiamsi id non fecerint propriè ac immediate, sed mediate saltem, per *milites romanos*, quippe qui propriè ac immediate, ad instantiam Judæorum, ex jussu Pilati, innocentissimum Servatorem in crucem egerunt, *Joh. XIX. 23.* Quidni itaque etiam Diabolo Christi captivatio, ac tractio ad mortem hic vendicari potest? licet non immediate, sed mediate duntaxat, per Satellites pessimos, ejus instinctum ultro sequentes, nefariam locarit operam, id quod eo minus *Cephas* negare poterit, quo sincerius Diaboli cooperationem

rationem ac impulsum internum concedit, largiturque. Ecce sic totum, quod Exegeta noster sibi adeò gratulatur, corrui præsidium, ac tenues abit in auras. (4) Imò si æqvâ iudicii librâ verba Christi: *Venit Princeps mundi, sed in me non habet quicquam*, trutinare collibet, non opus esse arbitror, ut immediatum quoque Diaboli insultum contra Christum iisdem insinuari, notumque reddi, negemus. Quis enim nescit, quantis tentationum telis malignus ille Spiritus Salvatorem nostrum, statim post susceptum baptismum, impetere & divexare ausus sit, *Matth. IV. 1. seqq.* An ergo tibi perfradebis, Satanam in extremo passionis articulo non omnibus intentis nervis contra Christum decertasse, eundem in desperationem præcipitatum, sicque opus redemptionis humanæ impeditum? Profectò Diabolus *calcaneum* patientis JESU *conterere* conabatur, *Gen. III. 15.* Quis ergo firmissime non crederet, perniciosissimum à Diabolo virus in Redemptorem generis humani esse effusum? Hac ratione simplicissimus est hicce verborum Christi allegatorum sensus: *Princeps mundi*, in incredulos dominium exercens, Diabolus, *venit contra me; partim immediate, partim machinationibus astutis, suis tentationibus acutis, suis insidiis temerariis, mihi ægrè facturus, meque devicturus, prostraturus, ac perfundaturus; partim mediate, per Ministros suos, me captivum ducturus, convitiis proscissurus, internectioni traditurus, ac funditus extirpaturus. Sed in me non habet quicquam*, superare se, me non poterit, ipse potius terga dare mox cogetur. (5) Urget quidem *Cephas p. 28* proximè subsequenter Christi sermonem, *Joh. XIV. 31: Ut cognoscat mundus, quòd diligam Patrem - - , surgite, eamus hinc.* Ecce! ait, Christum abiisse ad locum, ubi proditus, ac Judæorum Primoribus traditus fuit, *ut cognosceret mundus*, i. e. juxta ipsum, populus Judaicus, quod *Patrem diligeret.* Ergò, per Principem mundi nil aliud, nisi Magistratum Judaicum, intelligi, quippe cui traditus fuit. Verum enim vero, ut taceam, absque causa, mundi vocem ad solos Judæos trahi, cum potiori jure tota cohors impiorum, tam ex Judæis, quam ex Gentilibus, delineari videatur, nullam video consequentiæ necessitatem: Christus abiit ad locum, quo proditus & Primoribus Judæorum traditus fuit. Ergo verbis præcedentibus per Principem mundi non Diabolus, sed tantum Synedrion Judaicum innuitur. Imò quia

quia Diabolus in ipso horto Gethsemane contra Christum insurrexit, recte quoque Diabolus Principis mundi nomine indigitatur.

§. XV. Pedem ulterius *Cephas* noster, p. 28. sq., promovet ad novum Christi effatum, *Joh. XVI. 8: Princeps hujus mundi judicatus est.* Hic per Principem mundi non Diabolum, sed Synagogam tantum, vel rectius, Magistratum Judaicum, intelligi autumat, idcirco & priorem Salvatoris sententiam, de *expulsione Principis mundi* agentem, non nisi de Magistratu Judaico loqui, opinatur. Verum falli Interpretem novum, eò minus mirari sibi, quo certius falsa hypothesis nititur, ac incertum, imò falsum, per æque incertum, & falsum probare gestit. Ne interim gratis hæc videamur dixisse, ac Exegetæ nostro injuriam intulisse, age, filium ejusdem sequamur, totamque machinam funditus desiciamus, evertamus. Citat nempe *Cephas*, & contemplatur sermonem Christi, ex *Joh. XVI. à v. 8.* usque ad *undecimum* inclusive. Versum 8. ita exponere amat: *Spiritus S. mundum Judaicum, sive Judæos, arguet, per Apostolos, ac argumentis invictis, nec non miraculis divinis, convincet: Sic enim l.c. erumpit: Wann derselbe / nemlich der Tröster, der Heil. Geist / kömmt / der wird die Welt / wen anders / als die Jüdische Welt? / das ungläubige Judenthum straffen / i. e. redarguiren / durch die Apostel / als seine Werkzeuge / mit unwiederleglichen Gründen / auch häufigen / unläugbaren göttlichen Wundern / weiter überweisen / überführen / und innerlich in der Seelen convinciren I.) um die Sünde / II.) um die Gerechtigkeit / III.) um das Gerichte.* At vero statim in limine gravissimè hallucinat *Cephas*, impingitque. Quo enim, quæso, jure, qua vel specie veritatis, mundi vocabulum coarctare, ac non nisi de populo Judaico accipere conatur? De Spiritu S. officio epanorthotico, ac redarguente, hic agi, clara luce est lucidius, Spiritum S. hancce suam spartam per Apostolos obtulisse, in Solis disco jacet, ac ab Antagonista nostro ambabus conceditur. Apostolos autem non solum in angusto Judææ angulo concionatos esse, ac incredulos Judæos peccati arguisse, & convulsisse, sed etiam tonanti voce sua universum, qua patet, terrarum orbem, replevisse, sicque Gentilium pariter infidelitatem, ac malitiam corripuisse, nemo negat, aut negare potest, quandoquidem Solis id radiis scriptum legitur,
Matth.

Matth. XXVIII. 19, Act. XVII. 30, Col. I. 23. Conf. Coccejum in Comment. in Joh. XVI. §. 22. §q. Opp. Tom. IV. pag. 282. Ex his pronoscitur alveo, Cephe glossam omnino esse reprobendam, qua mundi vox ad solos restringitur Judæos. Quia enim Spiritus S., per Apostolorum ministerium, tam Judæorum cœtum, quam Gentilium catervam, redarguit, & rectam in viam redigere studuit, non possunt non verba Christi, inquentis: Ille (Spiritus S.,) arguet mundum, de tota hominum universitate, tam Judæis, quam Gentilibus, exaudiri. Et quia hoc examussim cum veritate concludit, omnino fallitur Cephas, de solo Judæorum populo cogitans, scribensque: Wen anders/ als die Jüdeische Welt? das ungläubige Judenthum? Apposite B. Calovius in Bibl. Illustr. ad Joh. XVI. 8. p. m. 799. b. Convinctendi, ait, de peccato incredulitatis erant non Judæi tantum istius temporis, sed omnes homines, ὅς ὁ κόσμος, mundus omni tempore, omni ætate, quemadmodum Augustinus, Cyrillus, & Rupertus, de toto mundo interpretantur, neque moans elenchi in supplicis situs, aut in excidio Gentis, sed convulsione Spiritus fieri debuit per verbum. Hæc ille!

§. XVI. Porro Exegeta novæ voces: Peccatum, Justitiam, & Judicium, ex locis aliis, *Matth. XXIII. 23. & Luc. XI. 42*, quippe quæ parallela salutare non veretur, interpretari omnem movet lapidem, erumpens, p. 20: Der wird die Welt $\circ \circ \circ$ straffen / i. e. convincen / I.) um die Sünde / II.) um die Gerechtigkeit / III.) um das Gerichte/ oder / wie *Matth. XXIII. 23.*, it *Luc. XI. 42* die parallel loca lauten / um das Gerichte / die Barmherzigkeit / und den Glauben / um das Gerichte und Liebe Gottes. Sed lubricis passibus Cephas incedit, quandoquidem citata loca pro parallelis haberi nequeunt. Queritur quidem Christus *Matth. XXIII. 23* de defectu fidei, exclamans: Reliquistis graviora Legis - -, fidem. At non satis convenit fidem salvificam hic intelligere, quia Christus ea objicit Pharisæis crimina, qua in omnium oculos incurrebant, & respicit hæc τὰ βαρύτερα Legis; fides autem illa non ad legem pertinet, sed ad Evangelium. Ideoque de fide erga homines, seu fidelitate in servandis pactis & promissis, alii nunc hic intelligere malunt, ut *Levit. VI. 2, 2. Reg. XII. 15*, judicante B. Calovio loc. cit. ad h. l. pag. 405. Fidelitatem autem erga homines τὴν πίστιν vocabulo indicari, ex *Luc. XI.*

42. haud parum roboratur, quia enim hic non nisi *judicii*, & *charitatis DEI*, mentio fit, cum tamen *Matth. XXIII. 23*, *judicium*, *miserentia* & *fides*, commemorantur, clarum, mea quidem sententia, evadit, ac manifestum, duo hæc, in *Matthæo* extantia, *miserentiam* scilicet, & *fidem*, apud *Lucam*, compendii gratia, unicâ voce *charitatis DEI* effertur, idque eam ob causam, quoniam ex dilectione *DEI* hincera, tanquam fonte limpidissimo, amor proximi, & consequenter etiam tam *miserentia*, quam *fidelitas* erga proximum, rivuli ad instar, emanat, 1. *Job. IV. 21*. Sanè si per *fidem* intelligenda esset *fides salvifica*, non poterat illa, unâ cum *miserentia*, sub *charitatis DEI* nomine latitare, cum *charitas* ex *fide* *salvifica*, non *fides* ex *charitate* profluat. Vid. *Gal. V. 6*. Jam ad rem! Hac ratione *Matth. XXIII. 23*, deploratur defectus *fidei* erga homines. At *Job. XVI. 9*, redarguendus dicitur defectus *fidei* erga Christum, seu incredulitas. Quis ergo uterque locorum foret sibi invicem parallelus? Porro *Matth. XXIII. 23*, *miserentiam* nominari audis, per quam, omne extra dubium, sublevatio egenorum, ac miserorum, exprimitur. At *Job. XVI. 10*, *justitiam* allegari percipis, per quam *justitia*, sive *obediencia Christi*, *fide* nobis imputanda, innuitur. Quis ergo hæc duo loca sibi essent parallela? Tandem utrobique quidem, & *Matth. XXIII. 23*, & *Job. XVI. 11*, *judicium* nominatur, at sensu iterum diversissimo, nam apud *Matthæum* proponitur *judicium*, ab hominibus exercitum, vel exercendum, quo justè ac ritè erga alios nos gerimus, jus item & *justitiam* rectè administramus, id quod inde manifestissime liquet, quia, ipsa litera teste, id *judicium* animo concipiendum est, quod *Pharisæi* relinquebant, seu negligebant, licet illud facere tenerentur, expresse dicente *Christo*: *Hæc oportuit NB. facere*. Econtra apud *Johannem* sistitur *judicium* à *DEO* exercendum, quod *Diabolus*, cum maxima impiorum turba, experiri habet, de tali enim *judicio* sermo fit, quo *Princeps mundi* *judicatus* est. Quomodo ergo effatum *Christi*, apud *Matthæum*, alteri, apud *Johannem*, parallelum æstimari poterit?

§. XVII. Pergit *Cephas* noster, propius ad scopum collineaturus, singula verba, paraphrasi sua instruere, ac quid illa, juxta ipsius conceptum, sibi velint, edisserere. In initio ad has voces, *Joh. XVI. 9*: *De peccato, quod non credunt in me*, observat pag. 29., præcipuum ac cardi-

cardinale peccatum esse incredulitatem erga Christum, & hinc eandem κατ' ἐξοχήν peccati nomine venire. Sed nobis id saltem hic ad-jicere lubet, incredulitatem erga Christum, & peccati appellatione ef-ferri, & suo modo contra legem esse, quandoquidem omne pecca-tum est ἀνομία, sive aberratio a norma legis divinæ, 1. Joh. III. 4. Notanter dicimus: *Suo modo*. Non enim est contra legem immediate, quia lex de Christo Redemptore nihil novit, neque est contra legem solitariè, & absque evangelio spectatam, sed est contra legem mediate, mediante evangelio, est quoque contra legem, conjunctim cum evange-lio consideratam, seu, (uti B. Joh. Gerhardus in Harmonia Evangelist. Cap. 179. p. m. 1069. ed. in 4, cum aliis, magni nominis Theologis, loqui amat) contra legem, luce evangelii collustratam. Nempe, Lex Majorem quasi format sequentem: DEus benefactor tuus à te non de-bet reprobari, ac sperni. Minorem Evangelium velut subjungit: At-qui Christus, sanguinem pro te fundens, est DEus benefactor tuus. Hinc jam Lex ultimam subjicit Conclusionem: Ergò Christus, sanguinem pro te fundens, à Te non debet reprobari, ac sperni, id quod eodem pro te fundens, à Te non debet reprobari, ac sperni, id quod eodem recidit, ac: non debes incredulitatis notam incurrere. At verò è di-verticulo in viam!

§. XIX. Progreditur Cephias ad justitiam, cujus gratia dicitur mundus redarguendus, hanc verbis Christi mentem affricans, affin-gensque, mundum à Spiritu S. correptum iri, propter justitiam, seu, (ex opinione Exegetæ nostri) misericordiam, quia misericordiae opus non amplius Christo, abeunt i sc. ad Patrem, sed saltem membris Christi, im-posterum sit exhibendum. Verba ita sonant, p 30.: Um die Gerech-tigkeit (Sec. Matth Barmherzigkeit/ Sec. Luc. Liebe Gottes) daß ich zum Vater gehe/ und ihr mich fort nicht sehet: Folglich die Gerechtigkeit/ Barmherzigkeit/ Liebe Gottes/ mit einem Worte/ die charité, gleichwie sie von der Welt/ oder dem Judenthumb/ in den Tagen meines Fleisches gar schlecht an mir erwiesen worden/ also auch ferner hin/nicht an dem Mesias // als der ihrer Hülffe weiter nicht brauchte/ sondern/ staat seiner/ an seinen Gliedern/ aus-zu üben sey/weil sein Reich nicht von dieser Welt wäre/ i. e. Er nicht bey ihnen als ein sich abahrer König herrschen würde/ sondern Er zum Vater gehe/ und sie Ihn hinfort nicht mehr sehen wür-den:

den : Also in Zukunft ihrer Liebes- & Dienste so wenig nötig habe als genießen könne. Verum enim verò exclamare cogimur; *ὅθεν ἐγὼ εἶμι*; Nam [a] incidit *Autor* in illum labyrinthum, ex quo nos eum jam extraximus. Studet nimirum præsens, circa quod versamur, dictum, ex aliis, apud *Matthæum*, Cap. XXIII. 23., & *Lucam*, Cap. XI. 42., tanquam parallelis, explicare, sicque *justitiam*, hic memoratam, per *miseri- cordiam*, vel charitatem, efferre. At effata Christi, apud *Matthæum*, & *Lucam*, huic nostro non esse parallela, modo dedimus demon- stratum, §. XVI. Pariter *mundi* vocem ad solam gentem Judaicam re- stringere audet. Sed de toto infidelium cœtu, tam ex Judæis, quam Gentilibus confiato, sermonem hic fieri, *Joh. XVI. 9. seqq.*; itidem in- victis antea ostendimus documentis, §. XV. (β) Interpretatio *Cepha* vix justa gaudet coherensione, vix quoque scopo Textus consonat. Ita enim *Christum* introducit loquentem: Spiritus S. redarguet mundum de justitia, seu misericordia, vel charitate, quod illam imposteriorum non erga me, quippe qui jam mundo valdedico, sicque nulla amplius comp- passione opus habeo, sed saltem erga membra mea exercere teneatur. Enim vero hujus rei ad animum revocatio spectat, non ad officium Spi- ritus S. *epanorthoticum*, sive redarguens, sed potius ad officium dida- scalicum, seu docens, cum tamen h. l. Spiritus S., imprimis ut redar- guens, fulmine suo mortalium pectora tangens, eademque incredulita- tis, & criminum convincens, sistatur, ipso *Cepha* non negante. (γ) Non de *miseri- cordia*, quam *Cephas* crepat, sed de *justitia Christi*, seu tota ejus *obedientia*, tam activa, quæ Theologis vocatur, quam *passiva*, sermonem institui, quilibet facile animadvertit. Hæc justitia à Ju- dæis non solum, sed & Gentilibus spernebatur, ac repudiabatur, quan- doquidem doctrina evangelica, de justitia Christi imputatâ, *Judæis scan- dalum*, *Græcis* verò, i. e. Gentilibus, *stultitia* erat, 1. *Cor. I. 23*. Hinc Spiritus S., per Apostolos, mundum eapropter redarguere, corripere, reprehendere, ac stultitiæ suæ convincere dicitur. Lucidissime id emicat ex subjecta ratione: *Quia ad Patrem vado*. Integer enim sensus non po- test non huc abire: Quia post passionem ac mortem, pro singulis mor- talibus præstitam, sicq; post justitiam hominibus impetratam, in cœlos ascendam, & ad dextram Patris considebo, ipso hoc habitu declaraturus, me legem perfectissime implevisse, justitiæ divinæ exactissime satis- fecisse

fecisse, justitiam deperditam dexterrime restituisse, ac Deum hominibus felicissimè reconcillasse, idèd Spiritus S. mundum redarguet, ac stultitia sua convincet, qua *Judai*, contempta justitia Christi, ad propriam justitiam confugiebant, *Rom. X. 3*, pariter atque *Geniles* solummodo de operibus virtuosis, juxta rectam rationem factis, gloriabantur. vid. *Joh. Gerharði Harmon, Evangelist. Cap. CLXXIX. p. m. 1073, 99.*

S. XIX. Denique *Cephas* ipsum *octavum* aggreditur *versum*, ratus, hisce verbis: *De judicio, quod Princeps mundi judicatus est, nihil aliud, nisi id innui, dijudicationem Synagogæ, ac abjudicationem causæ ipsius, actu in cœlis peractam, Christum pro vero Messia, ac Filio DEI declaratum, opinionem Cleri Judaici, de regno Messia terreno, tanquam erroneam, ac falsam, condemnatam, imò periodum regiminis Sacerdotum, Pharisaorum, ac Legis peritorum, seu Principis mundi, fatalem terminum & finem consecratam esse, aded ut, ad majorem hujus rei certitudinem, regnum à Synedrio tollendum, illudque ipsum expellendum sit. Ita enim sententiam suam Autor proponit, p. 36. 9.*

Um das Gerichte / daß der Fürste dieser Welt gerichtet ist / i. e. daß das Gerichte / und Beurtheilung der Synagoge im Himmel ergangen / Ich in selbigen vor den wahren Messiam und Sohn Gottes declariret / der Jüdischen Clerisey opinion, von einem weltlichen Reiche / ihres vermeinten Messia, als irrig und verführerisch verdammet / und da mein geistlich himmlisches Königreich bereits seinen gesegneten Anfang genommen / der periodus der Regierung der Hohenpriester / Pharisaer / und Schriftgelehrten / so die Jüdische Clerisey presentirten / und formirten / mit einem Worte / die Regierung des Fürsten der Welt auf dem Stuhl Moiss aus / und zu seinem fatalen Ende kommen / wie dann zu dessen mehrerer ungezweifelter Gewisheit / solches Reich von Ihm genommen / und sie außgestossen werden solten / &c. Verum enim verò si dictatoriam *Cepha* autoritatem demis, nihil remanet, quod vel solum quidem quendam concillare aptum natum est. Nam (*) novitiam hanc expositionem omni indignam esse adplausu, vel indèd patet, qvìa per *Principem mundi* h. l. intelligi nequit *Princeps solius populi Judaici*. Id vero inde firmiter comprobatur, qvìa per *mundum* h. l. intelligi nequit *solus populus Judaicus*. Et hoc ulterius omnem extra dubitationis notam ponitur,

quia hic v. II. mundi voce id designatur, quod eodem mundi vocabulo designatur, v. anteriori §. Nam mundus ille erat redarguendus à Spiritu S., qui injusto Principi suo magis adhærebat, quam legitimo Domino. Jam autem non solus populus Judaicus, quam Gentilium, cohors, hic, v. II. mundi voce designatur, quandoquidem Spiritus S., per Apostolos, tam Judæorum, quam Gentilium, infidelitatem, atque criminum atrocitatem justa censura notare, & repugnantes in viam veritatis ac justitiæ velut extrudere adlaborabat, uti jam supra §. XV. ostendimus. Ergò non solus etiam populus Judaicus, sed universa infidelium, tam Judæorum, quam Gentilium, cohors, hic v. II. mundi voce designatur. En ! sic fortissime, ut fallor, corroboratum est, ac adstruendum, per *Principem mundi h. l.* non posse intelligi *Principem solius populi Judaici*. Quia enim per *mundum*, cui Princeps tribuitur, non denotatur solus populus Judaicus, neque per *Principem mundi* denotari posse Principem solius populi Judaici, indubium est. Et quoniam hoc indubium est, ruit ac corrumpit tota novitiæ interpretationis moles. Nam, si per *Principem mundi*, non denotari potest Princeps solius populi Judaici, sequitur, quod per *Principem mundi h. l.* non denotentur Primores populi Judaici, quandoquidem hi non nisi in solum populum Judaicum tenebant imperium. Atque verum est prius, juxta hæcenus demonstrata. Ergò verum est etiam posterius. Porro, si per *Principem mundi* non indigitantur Primores populi Judaici, sequitur, quod per judicationem Principis mundi non possit indigitari causæ Primorum abjudicatio, decisioque divina, contra hosce Primores, id quod ipsorum terminorum luce radiat. Atque verum est prius, quod per Principem mundi non indigentur Primores populi Judaici, uti mox mox evicimus. Ergò verum etiam est posterius, quod per judicationem Principis mundi non possit indigitari causæ Primorum abjudicatio, decisioque divina, contra hosce Primores. Judica jam, quisquis es, annon satis destructa sit novitiæ Expositio, quam quoque *Cephus* nullis fundamentis suffulcivit, sed sola sua autoritate communiavit. (B) Rectissime verò per *Principem mundi* intelligitur *Diabolus*, fatente etiam *Petro Possino* in *Spicilegio evangelico p. m. Io 6*, hisce verbis: *Princeps mundi Diabolus est, sic dicitur à Christo, Joh. XII. 31., XIV. 30., à Paulo ad Ephes. II, 2.*

II. 2. Hic dicitur *judicatus*, quatenus non solum sententia DEI
 judicialis, huc rediens, *Satana* nihil amplius juris, aut potestatis
 competere in homines, sanguine Christi redemptos, contra eundem
 lata, sed etiam ipsa illa executioni data est, quando per mortem Red-
 emptoris Diabolus devictus, potestate sua exutus, & jure mortis,
 quod habebat in genus humanum, orbatus fuit, *Ebr. 11. 14.*, adeo ut in
 neminem imperium amplius teneat, nisi in eum, qui, repudiato Christo,
 Victore mortis & Diaboli, se ultro hosti infernali mancipare, ejusque
 dominio subijcere gessit. *Manifestum ergo est ex Joh. XII. v. 31.*
Joh. III. 8. Christum loqui de illo judicio Diaboli, non quo post apo-
 stasiam a DEO judicatus est, vel quo in extremo die judicabitur, sed
 quo per passionem & mortem Christi fuit judicatus, & captivi ex re-
 gno ejus liberati, imitor linguam B. Jo. Gerharai in *Harmonia*
Evangelist. Cap. 179. pag. m. 1078. Quoniam vero mundus,
 seu caterva impiorum, hocce judicium divinum inficiabatur, ac Dia-
 bolo potius, quam Christo, Judici, ac Victori Diaboli, servire expe-
 tebat, hinc Spiritus S. mundum debebat arguere de judicio, invidis-
 que demonstrare argumentis, Diabolum esse judicatum, ac principatu,
 quod propter peccatum in genus humanum exercebat, privatam,
 Christo vero Triumphatori omne dominium in caelo & terra cessisse,
 atque adeo non Diabolo per peccata, sed Christo per justitiam servitium
 debere. Haud male Jo. Clericus dans le *nouveau Testament ad h. l.*
p. m. 318. scribit: *Il parut, que Dieu avoit condamné les Demons a voir*
détruire l'empire, qu'ils avoient sur les hommes; parce que par la
predication de l'Evangile on vit diminuer & l'idolatrie, & les mauvai-
ses mœurs, par le moyen desquelles les Demons regnoient sur les hommes.
 Ceterum peculiare in hocce dictum meditationes Possini l.c. p. 98 sqq.
 & qui eum presso sequitur pede, personati Amelii in *der Erörter-*
zung der dunkelsten Schrifte Stellen Neues Testaments
Tom. II. p. 74. sqq. hic excutere nec vacat, nec opus est.

S. XX. Sed gloriatur Cephas quoque pag. 40, effato divi Pauli
 I. Cor. 11. 6. *Sapientiam loquimur inter perfectos, sapientiam vero non*
seculi hujus, neque NB. Principum Seculi hujus. Add. v. 8. At vero ni-
 hil inde in *Nostrum* redundat commodi. Licet enim non faciamus
 cum Hieronymo, *Estio*, aliisque, apud Polum in *Synops. Critic. ad h. l. p.*
m. 333.

m. 333, nomine *Principum Seculi hujus*, *Dæmones* intelligentibus, sed potius *Ingenue* largiamur, *Principes Seculi hujus* hic esse *Judeorum Sapientes, sive Primores*, *Scribas & Phariseos*; Attamen propterea palmam minimè porrigere tenemur, ac fateri, quod per *Principem mundi*, tribus apud *Johannem* vicibus commemoratum, nil nisi *Magistratus Judaicus*, vel *Collegium imperantium*, designetur. En enim diversitatis ratio! Hic *1. Cor. II. 6. 8.* oculis mentique observantur *Principes seculi hujus*, in plurali, id quod ipse *Cephas* observat, monens, in fontibus legi: *οἱ ἀρχαῖοι τῆς αἰῶνος τούτης*, *Die Fürsten der Welt*. Econtra alibi, apud *Johannem*, proponitur: *ὁ ἀρχαῖος τῆς κόσμου τούτης*, *Princeps Seculi hujus*, in singulari. Hic per verba *v. 8.* adjecta, quibus *Principibus seculi hujus* crucifixio Christi tribuitur, manifestum evadit, sermonem proximè esse de *Judeorum Primoribus*, quippe qui iteratis suis petitionibus, ac sollicitationibus id tandem efficiebant, ut innocentissimus *Jesus* capitali crucis supplicio multaretur. Econtra alibi nihil plane reperitur, quod *Senatum Judaicum* intellectui nostro præsentare poterat. Quin imo ex visceribus *Textus* id omnium lucidissime educi, quod *Princeps mundi* sit *Diabolus*, seu *diabolicæ turmæ Primicerius*, antea dicta copiosissime loquuntur, & testantur.

§. XXI. Post hæc provocat ad *Oraculum Esalanum Cap. XXIV. 21*: *Sederit in die illo: visitabit Jehova exercitum altitudinis in altitudine &c.* *Prolixam* hujus loci *paraphrasin* instituit, ac inter alia *exercitum altitudinis in altitudine*, vel, juxta versionem *B. Lutheri*, *die Höhe Ritterschafft*, so in der Höhe sind / exponit de *Clero judaico*, ac *Senioribus*, verbo: de *Synedrio Judeorum magno*, in alto *Zionis monte*, ac *speculatim* in *atriis Templi* congregato, ac *sedente*. Nos probe gnari sumus, *Interpretem* digitos hic minimè existere æquales, sed tot fermè, in *nodo* hocce enodando, occurrere *sententias*, quot *capita*, quarum nonnullas incomparabile *Argentoratensium* decus, ac *sacrarum literarum* *Scrutator* felicissimus, *Seb. Schmidius*, in *Commentar. in Es. b. l. p. m. 213.* congerere adlaboravit. Etiam si itaque, salvo aliorum, rectius sentientium, *judicio*, *persvasi* simus, *v. 20* *vaticinium* contineri de *haud multò post* *secuturâ* *Judeorum captivitate* *Babylonica*; & porro *v. 21.* *prædici* ac *nunciari* *tristem casum*

sum exercitus altitudinis cum altitudine, h. e. Exercitus celsissimi Chaldaeorum Regis, cum ipso Rege, nec non Regum terra cum terra, h. e. Regum, Monarchæ Babylonico subjectorum, cum suis copiis, quod nimirum tam fortissimum Regis Chaldaici exercitum, una cum Rege suo potentissimo, quam Reges minores, Babylonico Monarchæ subditos, una cum suis copiis, gravissima DEI supplicia tandem sint mansura; *Versu* vero 22. enarrari, interfectos, ac à DEO gravissimè punitos, in terræ gremium, quoad corpora demortua, per satis longum temporis spatium, conjiciendos, & quoadantenus quieturos esse, in extremo tamen judicio, eosdem hosce, ratione corporum, hætenus quiescentium, iterum visitatum iri, DEO corpora resuscitaturò, illaque, una cum animabus, corporibus redditis, in barathrum æternæ damnationis præcipitaturò, ubi tum, secundum v. 23. Sol & Luna peribunt, DEUSQUE, tanquam Rex gloriosissimus, super beatos cœlites regnabit; Etiam si, inquam ita perivasi simus, Dn. *Cepha* tamen hic suas cogitationes, analogiæ quippe fidei non contrarias, facile relinqvimus, sicque illos absque instituta discussione lubenter prætermittimus, licet vix, ac ne vix quidem inducamur, ut credamus, Collegium LXX Assessorum titulo *exercitus altitudinis* venire, cum vox: *Exercitus*, multitudinem quendam numerosiorem loleat involvere. Non possumus interim, quin id unicum tantum adjungamus, stante *Cepha* expositione, nullatenus evinci, vel quadam duntaxat probabilitatis specie affirmari, quod per *Principem mundi*, apud *Johannem*, nil nisi *Synedrium Judæorum magnum* intelligi oporteat. Sit enim ita! veniat nomine *exercitus altitudinis*, *Synedrium Judæorum!* Quomodo inde ad *Principem mundi* licet concludere? Quomodo dicere, *Principis mundi* nomine itidem nil nisi *Synedrium Judæorum* venire?

S. XXII. Denique haud parum præsidii in eo Dn. *Autor* videtur constituere, quod per *mundum* sæpissime *mundus judaicus*, seu *Judæorum populus*, designetur. Hinc in integro Opusculi sui ambitu, imprimis à p. 20. sqq. varia Scripturæ dicta coacervat, ibique *mundi* vocem ad *Judæorum Gentem* trahit, inde id lucraturus, per *Principem mundi* nil nisi Primores populi judaici insinuari. Sed & hoc *Cepha* solatium facillime evanescit. Nam (1) multa ex citatis dictis,

plane invito Textu , coarctantur , ac ad solam Judæorum Gentem , vi
 quadam , rapiuntur , cujus duo Specimina protulimus in *Præfat. pag.*
2 , plura subjecturi , si opus esset . (2) Ad minima *Christus , Joh.*
XII. 31. Nunc judicium est mundi hujus , omnino optime exaudiri
 potest de integra incredulorum ac impiorum caterva , tam Judæis ,
 quam Gentilibus , quandoquidem tam Judæi , quam Gentiles , in incre-
 dulitate , ac impietate perseverantes , iustum condemnationis judici-
 um non erant effugituri . Confirmatur id quoque ex *Joh. XVI. 8* , ubi
mundi vocabulo , & Judæorum & Gentilium cohortem comprehendit ,
 ex textus visceribus comprobavimus supra §. XV. Ex quibus id col-
 ligere est , *Principem mundi* perperam à Cephæ pro Magistratu Ju-
 daico accipi . (3) Etiam si autem vel maxime nullibi non Scriptura ,
mundum nominans , ad *solam Judæorum Gentem* collineet ; Mini-
 me tamen Cephæ habet , quod vult . Hæc enim consequentia splen-
 dide imponit : Per *mundum* ubique intelligi debet populus Judaicus .
 Ergo per *Principem mundi* debet intelligi *Magistratus populi judaici* .
 Cur enim non meliori jure Diabolus *Principis mundi* nomine insigni-
 retur , qui in Judæos incredulos dominabatur , ac eosdem pro lubitu
 in varia criminum genera præcipites agebat , *Joh. XIX. 44* . Et hæc ,
 hæc tamen dicta , ad enervandam novitiam Cephæ interpretatio-
 nem sufficere judicamus . Hinc nil restat , nisi ut detur ,
 conspirantibus votis ,

SOLI DEO GLORIA!

Orna-

Ornatissimo atqve Per - Erudito

DN. WILLIO,

Respondenti hujus Dissertationis

Solertissimo.

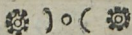
causa quævis precatur

ALB. JOACH. de KRAKEVITZ, D.

NUllum est studium, quod majorem secum affert utilitatem, quam Biblicum S. quod Sacris impenditur literis, hæc quippe hominem DEI sive Theologum ad omne bonum opus peragendum perfecte instruere valent. Dum itaque studiorum facrorum rationem redditurus, Politissime DN. WILLI, thema elegisti exegeticum, teque haud ita pridem in Lectionibus meis publicis iisdemque Exegeticis Auditorem observaverim Perindustrium, recte me colligere autumo, Sacra Tibi Biblia præprimis curæ cordique esse. Gratulor Tibi ex animo optimam hanc Theologica tractandi rationem, publicumque, quod jam edere paratus es, diligentia Tuæ Academicæ specimen; cumque reliquas Theologiam addiscendi rationes nequaquam contemptui habeas, Ecclesiæ Orthodoxæ præclara ex studiis Tuis speranda promitto emolumenta. Faxit Gratosissimum Numen, ut omni divina benedictione ditatus, metam præfixam felicissime attingas. Dabam Rostochii d. 19. Junii, A. S. R. MDCCLXXX.

E 3

Nobi-

NOBILISSIMO ac PRÆCLARE DOCTO
Domino WILLIO,
 Dissertationis præsentis Autori ac Defensori eruditissimo,
salutem precatur omnigenam

JO. JOACH. WEIDENERUS. D.

HIdemum, ut probe nosti Amicissime Domine WILLI, vera studia in sui fructum ac usum, excoluisse, dicendi sunt, quos apud abstimum solidioris eruditionis acquisivit vires ingenius, ut cum die ac DEO amplificatum eant illud omne, sine quo tam intellectus & arduis ejusdem cogitationibus, quam voluntati & piis insinuat ac sinceris meditationibus, consuli nequit: Quam vera namque sunt compleris isti saniorum dogmarum, sive ad fidem, sive ad mores efformandos, revelata, inque usum tum aliorum, tum & consimiliter nostri solenter acquisita, (inanis etenim merito habenda est disceptatio istorum, qui ex vitiis & neglecta applicatione hujus aut illius, veritatis ipsis, maculam, defectus ac squalidam inquinacionem affricari ausi sunt) tam multum etiam proba felicitatis, more & fœnore suo, largius erogant istis, quorum, ut omnino interest, propior ac specialis cura vergit in hoc, ut quod aliis dilucide, tersus ac fideliter communicare & in emolumentum fidei ac morum salubrius convertere didicerunt, sibi metipsis, in eundem fructum & gratius studiorum redbohistimentum, perpetim præsto sit, ut sic sub auspiciis DEI, via incedere regia, infallibilem sectari Ducem, exactam applicare normam, sibi met præcipue valeant & sic ubi vis prosperentur.

Omnia hæc, ut ad metam deducantur, Dilectissime WILLI, Tuus elurgitus candor, talem Te inveni, Talem Te judicio! cum & tot in Disputationibus, sub præsidio meo ventilatis, industriam ac probitatem tuam adavare cæpi, eadem moratiorum pia & acceptissima sulcra suffulcient prosperrime presentem disputatorium actum, quo adversus mundum Criticorum strenue decernis. Neque olim desereris, Qui DEum Tuum sincere colis & pietatis non fucata omnibi publicas documenta; Scimus etenim, quod iis, qui diligunt DEum, omnia cooperentur in bonum. Rom. VIII. 28. Vale! Scrib. in Museo Anno MDCCXX. die XX. Junii.

LECTO.

Lectori Benevolo!

Χαίρειν καὶ εὖ πρᾶττεν!

INeuult hactenus Vir juvenis Præclariss. atqve doctissimus DN. WILLIUS, Gedanensis, in Varniaco nostro Musarum emporio bonis literis, ac præsertim studium Theologicum excolere in delictis habuit, sedens ad pedes charissimorum Gamalielum suorum, ac ex illorum ore doctrinas sacras, è limpidissimo Israël's fonte, verbo sc. divino, hausas, percipiens. Testes oculos adhibita industria agunt Doctores ipsius, ac Præceptores, quorum fideli usus est manu-ductione, hos vero omnes, unanimi votorum conspiratione, egregiam debita ingenuitatis laudem *Nostro* tribuere, certissime persuasus sum, quandoquidem veritas ipsa favorabile testimonium perhibere imperat. Meis certe, quas studiosæ juventutis commodis dicavi, Lectionibus tam philologicis, quam theologicis, theticis, moralibus, disputatoriis, aliisque, opera nunquam delassata, interesse gavisus est, ut non possim, quia in illo diligentiam, attentionem, modestiam, discendiqve ardorem deprædicem, collaudem. Nec minus vitam gestit Theologiæ Cultore dignam, adeò ut, quantum mihi quidem constat, à vitis ac criminibus, conscientiam sauciantibus, more Christiano abstinerit, & è contrario pietati, moribusqve decentibus rite litarit. Degunt sapè in Academiis inutilia terræ pondera, lurcones, comedones, commessatores, Bacho se mancipantes, variisqve flagitiorum generibus se coinquinantes, digni, qui ad Indos & Garamanthas relegentur, & tanquam putrida membra à corpore Academico abscindantur. Inter hos vero WILLIUS noster nomen nunquam est professus, sed sicuti à sceleribus pessimis, ita etiam à scelerum Autoribus nefandis, toto abhorruit animo, probe gnarus, se aliquando justo iudici justam reddere debere singulorum facinorum rationem. Quoniam autem jussu optimorum Parentum ex Alma Rostochiensis in Patriam amantissimam *Nostro* redeundum jam est, statuto nostro Academico, huc redeunti, ne aliquis sine studiorum specimine discedat, morem gerere, ac ante abitum, quem parat, publicè in arenam disputatoriam descendere amavit. Et cum spe lacter haud vana, sparram susceptam egregiè ab ipso ornatum tri, nihil restat, nisi ut limum Numen calidissimis venerer precibus, velit WILLIUM nostrum nunquam non blanda gratiæ suæ aura clementissime refocillare, cunctosqve ejus conatus

tus

tus ita perpetim moderari, ut tandem aliquando possum, quem sibi proposuit, ex voto consequatur, DEOque & Patriæ inservire occasionem nanciscatur. *Epistola!* Dabam Rostochii, ex musæo, Au. MDCCXX. die 22. Jun.

Disp. WILLIANÆ
PRÆSES.

Nobilissimo Clarissimoque
DN. RESPONDENTI,

Fautori & Amico meo Honoratissimo.

Qua S. S. Theologia Cultorem & ornant & commendant, duo præcipue sunt: assidua in Studiis diligentia & in vitâ pietas non infucata. Ista animum itis, qua olim Ecclesiam docere ipsum oportebit, feliciter imbuet; hac uberius Studiis suis incrementum desuper conciliabit, hominumque majorem merebitur favorem. Haec igitur virtutes cum in Te, Optime WILLE! deprehensa & observata semper fuerint, eam apud nos consequutus laudem es, qui, quorumcumque interiore in notitiam venisti, omnium consensu & suffragio, genuini ac ingenii Sacrorum Studiorum Cultoris exemplum habere, Inculpabilem, contradicente nemine, apud nos vitam duxisti, Literarum autem Studiis sic invigilasti, ut singularem in Te cognitionis & scientia, cum primis Theologica, cupiditatem animadverterent, quorum usus es institutione. De quo eo certius testari poterò, quò avidius Te plerasque sum Philosophia, tum Theologia partes in Scholis meis haurientem vidi. Neque frustra Te tantum opera diligentiaque in Studiis posuisse, in examine controversiarum à Fanaticis recentioribus, speciatim Dippelio, mozarum, sive Opponentem ageres sive Respondentem, abunde mihi pariter ac Commilitonibus nostris probasti. Cumque nunc iterum doctes tuas & indefesso studio, quadriennii propemodum apud nos transacti spatio, comparatam doctrinam specimine quodam publico explicare ac demonstrare satagas, habeo, quod ex animo Tibi gratuler, DEum precatus, quò non hisce solum, sed & reliquis in posterum conatibus tuis celestem largissimè concedat benedictionem, ut & Patriæ ornamento, & Ecclesie commodo sis futurus. Vale! Ser. Rostoch, d. 21. Jun. Anno 1720.

Cl. T,

addictiss.

FR. ALB. ÆPINUS.

Ach Jammer! Ach Elend! Ach klägliche Zeiten!
 Was hört man und siehet dem Zion bereiten?
 O zorniger Himmel! Die schrecklichste Noth:
 Das Babel! das Sodom! dräut nichts als Tod!
 Die höllischen Schwärmer die trohen und pöhen!
 Seht! wie sie Gift/Schwefel mit Höllen-Grauß kochen!
 O Schmerzen! des Höchsten hochheiliges Wort/
 Wird gottlos verkehret dem Zion zu tort.
 Ein jeder / O Bosheit! der will es verdrehen/
 Und dadurch vor andern sich trotzig erhöhen.
 O höllische Kühnheit! O Teufftischer Schertz!
 Du plagest und nagest der Gläubigen Herz.
 Doch stille! ihr Feinde! troht! stürmet die Mauren!
 Wer weiß es wie lange eur Trohen wird dauern?
 Es lauren ohn Trauren viel Helden allhier/
 Die werden schon fechten / wer? und wo fragt ihr?
 Ey! kennt ihr nicht KOSTOCK die Pierde an Norden?
 Was! sind hier nicht streitbahre Ritter in Orden?
 Wie blühet der Eheure von KRAKEVITZ doch?
 Ja wahrlich/ich meyne/ ER schrecke euch noch!
 Beschaut mahl den WEIDNER den tapfferen Helden/
 Und wartet / was ER euch vor Freude wird melden.
 Erzittert da ihr noch den ENGELCKEN seht
 Der alle chymaren wie Stoppeln verweht.
 Doch denckt nicht das diese alleine hier wohnen/
 Es sitzen gekrönet auff prächtigen Thronen/
 Der KOEPKEN, APINUS der streitbahre Mann/
 Die werden schon zeigen was KOSTOCK noch kan.
 Der SCHOTTER, der BURGMANN, der wachsame
 BECKER,
 Der ARENDS und andre das sind die Bedecker?
 Die wachen und behten für Zion zu GOETZ/
 Das Er es befreye von diesen Complott.

Drum

Drum speyt nur ihr Schlangen und greßliche Drachen
 Bist! Schwefel! Bliz! Hagel! aus offenen Rachen/
 Schreyt! ruffet und blaset zum Zetter-Allarm!
 Stärck! stärcket! erfrischet den wütenden Arm.
 Kommt träumende Geister! gereizete Kröten!
 Ihr werdet doch traun ich das Zion nicht tödten;
 Denn unsere Helden sind darauff bedacht
 Zu schwächen zu brechen eür listige Macht.
 Erweget wie Sie nicht nur ritterlich streiten!
 Schaut wie Sie noch täglich viel Streiter bereiten!
 Wolt ihr zum Exempel nur einen heut sehn?
 Ihr könnet bald zu der Catheder hingehn.
 Da findet ihr einen der blühenden Jugend/
 Der reichlich geschmücket mit Weisheit und Tugend/
 Der hat sich schon öftters im Streiten probiert/
 Und wie sich gebühret gar löblich geführt.
 Der achtet nicht Mühe / kein saures Bestreben/
 Weil Er sich beständig den Mufen ergeben.
 Deswegen ihr Schwärmer! laufft eiligst von hier!
 Man wird euch schon lobnen nach Recht und Gebühr.
 Er aber Geehrter sey von mir gepriesen
 Wie Er sich in Rostock so rühmlich erwies!
 Doch! jeder der weiß es/ erkennets auch frey:
 Daß unser Herr Wille ein Tugend-Bild sey.
 Drum schweig ich gar gerne weils andre gezeigt
 Wie Er sich zum Füßen der Lehrer geneiget.
 Ich wünsche nur ferner Glück / Seegen und Heyl/
 JEHOVA sey Sein recht beständiger Theil.

Mit diesen geringen Zeilen hat dem Herrn Respondentis,
 als seinen hochgeschätzten und vertrauten Freunde / zu
 Bezeugung seiner Ergebenheit eiligst gratuliren / und
 zugleich seine beständige Affection versichern wollen
 M. THEOPH. CHRISTIAN. Schwoßmann/
 Aus Lippstadt in Westphalen.

00 A 6321

ULB Halle 3
002 925 397

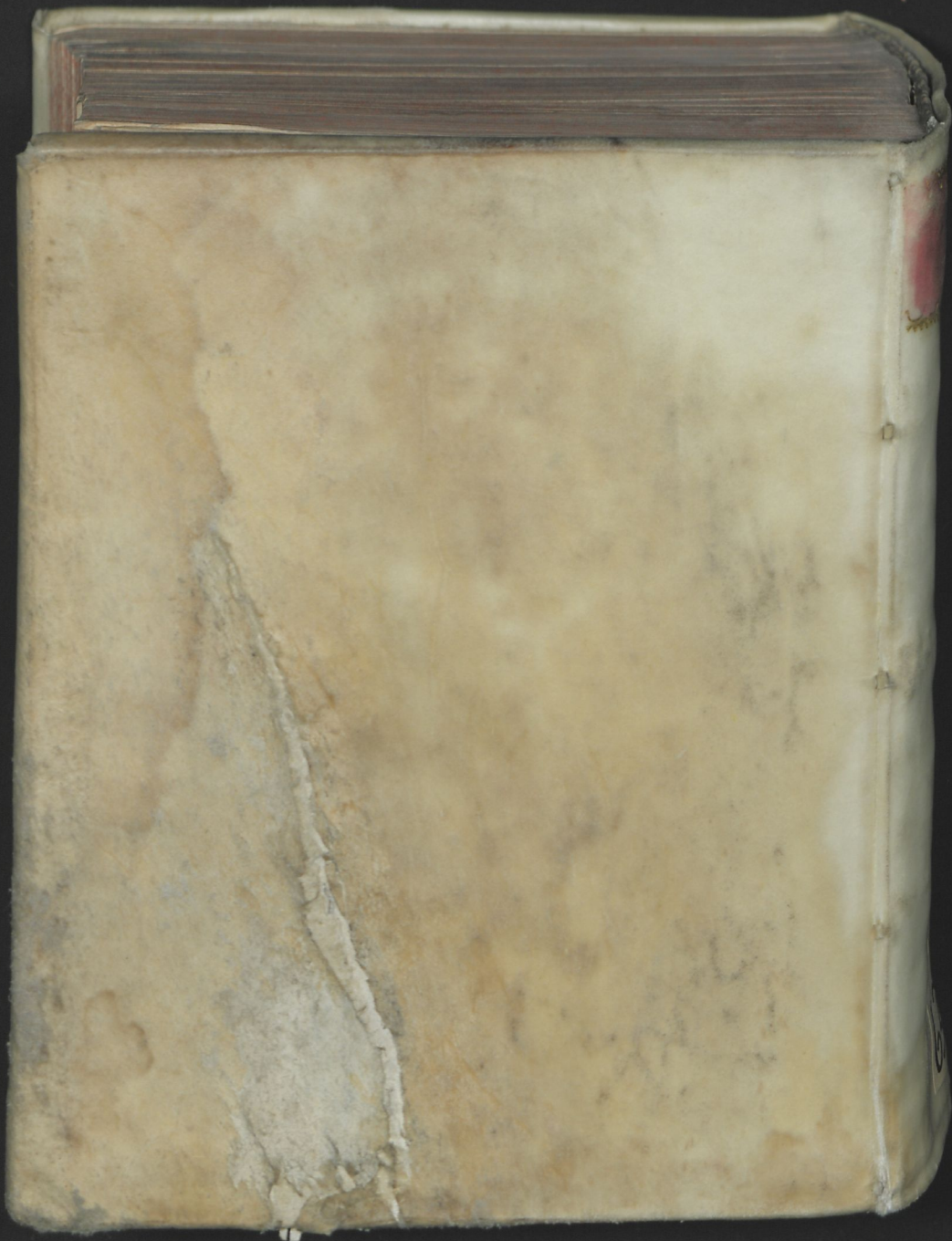

Stb.

Hi. 82

1012

B.I.G.

Farbkarte #13

6

DISPUTATIO^{ωω} EXEGETICO-
THEOLOGICA,

DE

EXPULSIONE PRINCIPIS MUNDI,

JOH. XII, 31.

*Novitiam personati CEPHÆ exegetin
destruens,*

Qvam,

SENSU BENEVOLO MAXIME VENERABILIS FACUL-
TATIS THEOLOGICÆ,

PRÆSIDE

HERM. CHRISTOPH.

ΕΜΒΕΛΕΚΕΝ/

PHIL. & SS. TH. DOCT. HUIUSq; PROF. PUBL. ORD.

NEC NON AD ÆDEM JOH. PAST.

IN ALMA ROSTOCHIENSI

ejusqve

Auditorio Majori,

*horis antemeridianis solitis, Anno Christi MDCCXX. die XXVI. Junii
publicæ placidæqve συζητησεως discussioni*

exponit

LEONH. BRANDANUS WILLE,

GEDANENSIS.

ROSTOGHII, Typis Joh. Wepplingi, SERENISS. PRINC. & ACAD. Typogr.

